

Suplimentul DE CULTURĂ

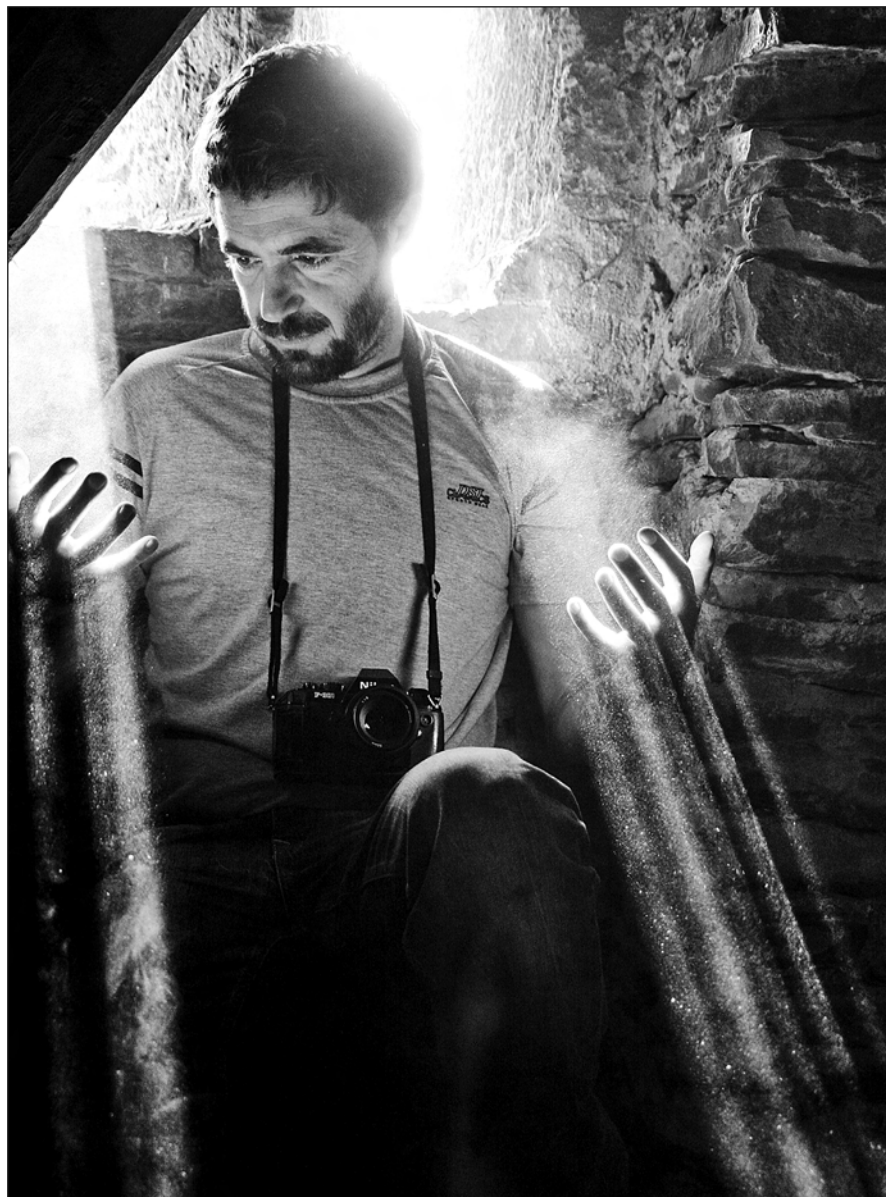
1,5
LEI

ANUL X » NR. 456 » 18 – 24 octombrie 2014 » Săptămânal realizat de Editura Polirom și „Ziarul de Iași” » supliment@polirom.ro

INTERVIU CU FOTOGRAFUL SORIN ONIȘOR

„Sper că satele noastre vor mai trăi destul ca să se mai poată bucura de ele și copiii noștri“

Sorin Onișor s-a născut și-a copilărit într-un sat din Câmpia Bănățeană. Ulterior a devenit profesor de istorie-geografie, însă a fost nevoit să renunțe la catedră pentru a se dedica în totalitate fotografiei. A hoinărit prin toată țara, cunoscând fierari, păstori, cărbunari și alți oameni calzi și buni la suflet, cum îi descrie, iar stilul său de fotojurnalism rural sau fotografie etnografică l-a făcut cunoscut drept „fotograful satului românesc”.

Citiți interviul realizat de Ioan Stoleru în » paginile 8-9

Bani puțini pentru un festival mare

Ramona Iacobiu

Teatrul „Luceafărul” din Iași organizează de șapte ani, la început de octombrie, Festivalul Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr (FITPT), un festival care încearcă să aducă sub ochii publicului ieșean spectacole dintre cele mai diverse, în ton cu dinamica acestei lumi artistice. Însă, dincolo de aspectele care țin de structura programului unui festival internațional, latura financiară este una de care depind buna desfășurare și continuitatea în timp.

» pag. 2-3

Cronică de carte

Câteva cuvinte nerecomandate depresivilor aflați în criză

Florin Iorga

Florin Irimia este genul de scriitor harnic, toabă de teorie literară și care nu încetează să exerseze pentru a deveni mai bun. Am văzut asta la cel de-al doilea roman al său, *O fereastră întunecată*, și o constatăm și la cel de-al treilea, *Câteva cuvinte despre tine*. Și chiar ar fi câteva cuvinte care merită a fi spuse despre acesta din urmă.

» pag. 10

AVANPREMIERĂ

Marius Daniel Popescu – *Culorile rândunicii*

„Suplimentul de cultură” publică în avanpremieră un fragment din volumul de proză *Culorile rândunicii* de Marius Daniel Popescu, care va apărea în curând în colecția „Biblioteca Polirom. Seria Actual”, în traducerea din limba franceză a Simonei Modreanu.

» pag. 12

FITPT 2014: 8 ZILE CU TEATRU DIN 15 ȚĂRI

Oltița Cîntec: „Nu se pot face evenimente importante în acest oraș fără sprijinul autorităților“

Teatrul „Lucașfăruș” din Iași organizează de șapte ani, la început de octombrie, Festivalul Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr (FITPT), un festival care încearcă să aducă sub ochii publicului ieșean spectacole dintre cele mai diverse, în ton cu dinamica acestei lumi artistice. În 2014, la cea de-a șaptea ediție, tematica aleasă, „Noi realități teatrale”, a determinat includerea în program a unor producții din 15 țări și care exploatează spațiul scenic, atât în varianta sa standard, cât și în cea neconvențională.

Ramona Iacobețe

Teatrul coregrafic, teatrul educațional, teatrul documentar, teatrul imagine, teatrul multimedia, teatrul acustic, teatrul pe apă, teatrul dans, teatrul de obiecte, teatrul animație, filmele și lansările

de carte, pe Lacul Ciric, la Palatul Culturii, la Palas, la Cărturești, la American Corner, la British Council, la Colegiul Național „Mihai Eminescu” au ținut plină, în 2014, agenda celor 8 zile ale festivalului.

„A șaptea ediție a Festivalului Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr a fost o ediție foarte plină, mai plină decât precedentele, a avut și un număr mai mare de zile, au fost 8, de regulă aveam 5, și o temă provocatoare. Încă de când am gândit programul, am vrut să oferim fiecărui potențial spectator măcar un punct în program care să i se potrivească, care să îl atragă spre festivalul nostru. Au fost spectacole foarte variate, tipuri de evenimente foarte variate, de toate genurile, de cât mai multe tipuri de noi formule de artele spectacolului”, sintetizează criticul de teatru Oltița Cîntec, directorul artistic al Teatrului „Lucașfăruș”, organizatorul Festivalului Internațional pentru Publicul Tânăr (FITPT).

Situat în 2014 într-un context socio-cultural care a îmbinat comercialul și consumerismul, încurajate de Sărbătorile Iașului, cu interacțiunea dintre diversele segmente ale vieții culturale propusă de Festivalul Internațional

de Literatură și Traducere Iași (FILIT), Festivalul Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr încearcă să înrădăcineze cât mai adânc obiceiul de a oferi experiențe artistice în premieră spectatorilor.

Printre producțiile semnificative pentru noile realități teatrale de la nivel internațional, incluse în programul din acest an, se numără spectacolul trupei din Cehia, *Putin schiază*, jucat într-un cort militar, un reportaj scenic despre felul în care Vladimir Putin a luat puterea în Rusia și a instalat sistemul autoritar, *Iona*, producție a Teatrului Sala Mică din Cluj-Napoca, o reinterpretare a textului lui Marin Sorescu într-o manieră inedită, pe o plută pe apă, *Basmul Prințesei Repede-Repede*, după Emil Brumar și Veronica D. Niculescu, o poveste în versuri și proză care face din însăși imagine o prințesă extrem de curtată, spectacolul de teatru coregrafic gândit de Gigi Căciuleanu, *Mozart Steps*, o reinterpretare a lumii mozartiene care îmbină muzica europeanului Mozart cu ritmuri din Egipt.

Diversitatea punerilor în scenă din cadrul FITPT nu s-a evidențiat numai la nivel de structură a spectacolului și a spațiului de desfășurare, ci și la nivel tematic. Lumea copilăriei animată de păpuși și păpușari și complexitatea sa, contextul politic internațional, formele de singurătate în care se îmbracă omul modern și angoasele sale sunt doar câteva dintre sursele de inspirație pe care regizorii și companiile teatrale prezente la Iași le-au exploatat. Conceptul vizual elaborat, amestecul de tehnici multimedia venite în sprijinul corpului aflat în mișcare liberă pe scenă și-au pus, de asemenea, amprenta pe multe dintre reprezentațiile din festival.

Teatrul și spectatorii

Cu dimineți gândite pentru copii și seri pentru adulți, evenimentul organizat de Teatrul „Lucașfăruș” și Consiliul Județean Iași a avut săli pline, dar și săli pe jumătate

goale. O explicație ar putea fi cea legată de Sărbătorile Iașului și de tentațiile sale, iar o alta duce la o discuție despre necesitatea gratuității sau, dimpotrivă, a cumpărării unui bilet de intrare la un festival de acest gen.

Legat de nemulțumirile stărnite de această ediție și de obiceiurile pe care publicul ar trebui să fie ajutat să și le cultive, Oltița Cîntec mărturisește: „Ca organizator de evenimente, ca teatrolog care merge prin atâtea locuri, nu cred că este bine să se creeze această obișnuință a spectatorului cu gratuitatea. Spectatorul trebuie obișnuit că un act de cultură

presupune un efort, presupune niște cheltuieli materiale și că plata biletului înseamnă o formă de respect, de valorizare a actului cultural la care participă”.

Ca spectator prezent în sală la multe dintre reprezentațiile din cadrul FITPT, am remarcat și o mulare perfectă a unor puneri în scenă pe așteptările publicului, dar și nedumerire și inadecvare, copii care au nimerit la spectacole pentru adulți dintr-o încăpățănare a părinților, oameni care au atins de multă vreme maturitatea, încă stânjeniți de ipostaza lor de spectatori, ceea ce demonstrează că experimentul teatral cere un

Mozart Steps, de Gigi Căciuleanu

Iona, de Mihaela Panainte

gust cultivat pentru o astfel de abordare sau măcar o sinceritate față de propriile limite când vine vorba de acceptare și înțelegere. Însă celor care au făcut selecția pentru programul festivalului nu li se poate reproșa lipsa de curaj în încercarea de a lua prin surprindere publicul și de a-l pune față în față cu noile realități ale artelor spectacolului.

Spectacole ca *American Dream*, *Habemus bebe*, *Contra iubirii*, *Copii răi*, *Iluzii* se folosesc de toate mijloacele pe care aceste realități teatrale

le pun la dispoziție pentru a dinamiza maniera de spunere a unei povești, fie ea desprinsă din realitate, fie din ficțiune și demonstrează că un spectator care vrea să comunice permanent cu spațiul scenic are, cumva, obligația față de sine de a nu rata nici o etapă din evoluția limbajului teatral spre multiințele și formă încărcată de fond.

Bani puțini pentru un festival mare

Însă, dincolo de aspectele care țin de structura programului unui

festival internațional, latura financiară este una de care depinde buna sa desfășurare și continuitatea în timp. Așa cum recunoaște Oltița Cîntec, omul implicat atât emoțional, cât și rațional în acest proiect gândit ca unul de cursă lungă, Festivalul Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr își dorește să contribuie la creșterea șanselor Iașiului de a câștiga cursa pentru Capitală Culturală Europeană, însă sprijinul material nu este unul pe măsură: „Fundatia Iași Capitală Culturală, care se

ocupă de cursa Iașiului pentru Capitală Culturală, nu a finanțat absolut deloc evenimentul nostru, deși noi am solicitat încă din luna februarie, după toate mecanismele cunoscute. Eu sunt implicată subiectiv în acest eveniment, dar mă întreb sincer, dacă acest eveniment care are deja un renume, care a adunat atâtea spectacole din atâtea țări nu a găsit sprijin, care sunt prioritățile pe care le are. Primăria Iași ne-a sprijinit cu 30.000 de RON, ceea ce este foarte puțin pentru un eveniment de o asemenea

anvergură. Nu se pot face evenimente importante în acest oraș fără sprijinul autorităților“.

Cu plusurile și minusurile sale, beneficiind de susținerea unor parteneri ca ICR-ul, UNITER-ul, Forumul Cultural Austriac, Institutul Polonez, Institutul Francez, Centrul Cultural German, Festivalul Internațional de Teatru pentru Publicul Tânăr a reușit și în 2014 să alimenteze gustul pentru neconvențional, pentru multiculturalism, pentru exercițiul meditației prin intermediul textului dramatic.

Habemus bebe, după un text de Elena Vlădăreanu și în regia lui Robert Bălan

LA VEST DE EST / LA EST DE VEST

Festivalul Internațional de Literatură de la Timișoara

Ediția a III-a / 22-24 octombrie 2014
Muzeul de Artă Timișoara / Sala Barocă

László Krasznahorkai (UNGARIA)	Cătălin Dorian Florescu (ELVETIA)	Paul Bailey (MAREA BRITANIE)
Daša Drndić (CROATIA)	Ornela Vorpsi (FRANTA, ALBANIA)	Noémi Kiss (UNGARIA)
Jean Mattern (FRANTA)	Florin Lăzărescu (ROMANIA)	Filip Florian (ROMANIA)
Mircea Mihăieș (ROMANIA)	Radu Pavel Gheo (ROMANIA)	Bogdan Munteanu (ROMANIA)

www.film.ro

Organizatori: Cu sprijinul: Parteneri: Parteneri media: Sponsor:

Bozgori împutiți și valahi puturoși

De vreo două decenii încoace, fiecare meci de fotbal dintre echipele naționale ale României și Ungariei e tot mai puțin o partidă cu vreo miză oarecare. E mai mult un pretext pentru înfruntări cu iz naționalist între ultrașii români și cei maghiari, între eșantioane de inși agresivi și frustrați, altfel spus – cu cuvintele unora despre ceilalți –, o cafteală între bozgorii împutiți, cum le zicem noi, și valahii puturoși, cum ne zic ei. Într-un fel, deși nici una din tabere nu vrea s-o recunoască, e o bătaie între frați.

Românii e deștepți

Radu Pavel Gheo

Meciul de fotbal propriu-zis, deși nu mai contează cine știe ce în infocata confruntare dintre împutiți și puturoși, ilustrează foarte bine această frățietate (care aduce, pe undeva, cu cea dintre sârbi și croați). Sunt de părere că fotbalul poate fi folosit ca un indicator al nivelului de bunăstare și civilizație dintr-o societate – în primul rând datorită caracterului lui de masă, care atrage și implică o majoritate a populației unei țări, iar în al doilea rând fiindcă a rămas „un sport de bărbați” într-o lume dominată în esență de bărbați. Pentru ilustrarea acestei conexiuni – care mi se pare evidentă – s-ar putea crea și o ecuație nu foarte complexă, care să combine interesul unei națiuni pentru fotbal cu raportul dintre acel interes și performanțele națiunii în sportul numit, nu degeaba, „rege”.

Există state europene unde fotbalul pare să nu aibă cine știe ce relevanță și unde o conexiune cu starea societății e greu de justificat.

În țări precum Luxemburgul, Principatul de Monaco, China populară, Canada, Japonia, Australia, chiar Statele Unite fotbalul (european) nu pare să conteze prea mult. Pe de altă parte, există țări unde fotbalul domină pasiunile sportive ale populației și unde orice meci al echipei naționale e un eveniment. Unele dintre ele sunt de decenii bune mari puteri fotbalistice – așa ca Germania, Franța, Italia, Spania, Anglia, Olanda –, multe sunt societăți stabile, relativ prospere (sau foarte prospere) și, în ciuda unor hopuri, au fost întotdeauna adversari de temut. De aici se selectează de obicei campioanele mondiale. Mai sunt și națiunile stabile și prospere, dar cu o pasiune moderată pentru fotbal și rezultate pe măsură: Suedia, Norvegia, Austria din ultimele decenii... Ar mai putea fi pomenită și excepția Brazilia, dar ultimul campionat mondial ne permite să lăsăm discuția asta în suspans.

Apoi există națiuni care, în ciuda patimii pentru fotbal, sunt în general mediocre. Prind din două în trei decenii câte un set de jucători de excepție și câteva rezultate de care suporterii își amintesc apoi cu nostalgie – așa ca Bulgaria, Serbia (Iugoslavia), Grecia, Coreea de Sud sau de Nord, Chile, Camerun. Și în categoria asta intră și Ungaria, și România. De la ultimele momente de glorie mondială ale naționalei României au trecut vreo două decenii, iar Ungaria stă și mai prost, căci declinul ei a început din anii 1970. Într-o ierarhizare aproximativă, la ora actuală atât România, cât și Ungaria sunt echipe de mâna a treia, care n-ar avea mari șanse împotriva marilor puteri ale fotbalului european și, în mod normal, nici împotriva unor echipe de talia a doua, precum Suedia, Norvegia, Elveția, chiar Portugalia. Ne luptăm între noi aici, în liga balcanică, între țările astea sărace, dezorganizate și corupte, în care lipsa de performanță – în fotbal – și de prestigiu – la nivel european – atâță naționalismele, arma frustraților.

Ungaria și România seamănă foarte bine nu numai la fotbal. Și nu numai prin istoria recentă. Când nimic nu mai merge, când impostura ia locul valorii, când selecția obiectivă dispăre și interesele de clan primează, când cetățeanul nu mai are încredere în stat, în liderii aleși, în lege și în societate, totul se destramă. Și atunci ultima rămășiță de coeziune socială e naționalismul în varianta cea mai primitivă și mai accesibilă: naționalismul reactiv. Dușmanii ne poartă pică. Din punctul ăsta de vedere, românii au la fel de multă nevoie de unguri

ca și ungurii de români: suntem – fiecare pentru celălalt – dușmanul la îndemână. Bozgorul împutiț și valahul puturos care te pot face să uiți de mizeria și putoarea de la tine de-acasă. Meciul de fotbal nu mai e un meci de fotbal: e o confruntare cu el, cu dușmanul. Ce mai contează scorul (altfel unul echitabil: 1-1, submediocru la submediocru)? Importantă e bătaia din tribune. Deocamdată e tot ce ne-a mai rămas. Căci atunci când o fi să jucăm cu Germania sau Italia, cam știm cu toții care va fi rezultatul – dacă nu face vreo minune Sfântul Ștefan. Al nostru sau al lor.

Întâmplări și personaje

Florin Lăzărescu

Sfârșit de toamnă

1.

Tocmai am cumpărat două gutui, că n-am mai mâncat așa ceva de-un deceniu. În copilărie, îmi dădeai o gutuie și n-aveai grija mea o zi întreagă. Două ore le pierdeam doar ca să-i găsească punctul slab, să-mi înfig dinții în ea. În jurul meu, se topea peisajul. Alte două ceasuri, să desprind prima îmbucătură.

Părinții le foloseau ca să liniștească odraslele obraznice, hiperactive. „Ia, mamă, o gutuie”, dimineața, și-ți găseai plodul fix în același loc, mârâind într-un colț

de cameră, cu dinții încheștați în ea, seara. Nici nu trebuia să-l mai trimiti la grădiniță, la creșă, să-i angajezi bonă. Cumva gutuia juca același rol ca și osul presat pentru câini.

Am văzut copii care-au ros și vreme de-o săptămână aceeași gutuie – munceau la ea zi lumină, iar noaptea o băgau sub pernă – și abia se cunoștea că mușcaseră din ea. Chiar și cei mai bravi cedau pe la jumătate și o aruncau în capul cuiva, când constatau că s-au maturizat între timp.

Clar, am fructe pe iarna asta.

2.

Pe la zece jumate am ieșit să cumpăr chestii de la Billa, chiar înainte să se închidă. Am remarcat că e cald ca într-o noapte de vară.

La raionul de fructe-legume, am întâlnit un cuplu gen Moni și Iri. Moni, 1.90, superskinny, cu fustă ultrascurtă și ciorapi albi, tricotați, cu trandafiri – parcă erau copiați după mileul pe care îl puneam pe vremuri pe televizor, sub peștele-bibelou. Însă fața – de eschimos trecut de prima tinerețe, care-și maschează ridurile cu un kil de fard – îi trăda măcar vreo 40 de ani și o scârbă infinită de viață: „Iubi, nu vreau asta!”. Iubi avea un 65-70 de ani. Ți se rupea inima de el. Ținea un avocat în mână cu mai multă tristețe pe chip decât Hamlet, cu capul sârmanului Yorick în palmă.

Am plecat mai departe, am cumpărat chestii. La casă, m-am reîntâlnit cu Moni și Iri. Iri părea

și mai deprimat, cu ochii țintă spre ciorapii tricotați cu trandafiri sau niciunde. Doamna de la casă – aia care, de obicei, la sfârșitul programului, când nu e nimeni în preajmă, mi se plânge cât de tare o dor șalele – mi-a bătut obrazul că tot amân de o săptămână să-mi fac card Billa. Am păcălit-o că-mi fac mâine.

Am remarcat din nou că e cald ca într-o seară de vară. Am urcat la mine în apartament, m-am schimbat, mi-am scos bicicleta din garaj și am dat o tură de oraș. Și-am prins momentul ăla de spart al târgului, când puhoai de oameni se cară acasă, mai cumpără ceva din mers, lăsând tone de gunoaie în urmă, când intervine poliția rutieră să organizeze haosul, când Sfânta Parascheva rămâne singură și se bucură de miracolul liniștii. S-au terminat artificiile, nu mai e concert în fața Palatului Culturii – dum-dum-dum,

a tunat seri la rând, îi sălta coșciugul Sfintei pe năsălia de lângă Mitropolie. Doar un film românesc – n-am reușit să-l identific – mai rula în gol pe ecranul scenei pe care s-au apucat să o demonteze niște băieți.

A și început să plouă, dar tot ca vara. M-am dus și eu acasă.

În fața blocului, m-am oprit și am făcut o poză, convins că am prins ultimele minute de toamnă. Dacă ninge mâine, nu mă mir. Fix când am ajuns în casă, după miezul nopții, m-a sunat un prieten drag din Suceava. Oleacă băut, dar nu mult, doar atât cât trebuie: „Florin, is într-un bar... n-ai să crezi... tocmai m-am întâlnit cu doi călugări tibetani... Is culmea oame-nii ăștia din Tibet!... Există o așa magie pe lumea asta... N-o să mă creadă nimeni”.

Eu îl cred. Știu că omul a fost în Tibet de unul singur. N-are cum să nu recunoască un călugăr tibetan, magia.

Președintele primarilor PSD sau al tuturor românilor?

A trecut deja jumătate din campania electorală pentru Cotroceni, dar candidații nu discută nimic din ceea ce vor oamenii să afle. Mult fum și dezvăluiri în cascadă, care ridică ratingurile televiziunilor. Și cam atât. Deși miza este uriașă (se joacă viitorul țării pentru următorul deceniu!), e campania cea mai lipsită de imaginație din ultimii 20 de ani. Se pune accent mai ales pe dezinformare, iar media contribuie din plin la umflarea temelor secundare sau la promovarea unor subiecte care n-au nici o legătură cu alegerile pentru președinte.

Până și sondajele de opinie sunt mai rare decât ne-am fi așteptat. Cu 15 zile înaintea primului tur al prezidențialelor, lucrurile devin însă tot mai limpezi: Victor Ponta și Klaus Iohannis se îndreaptă spre finală. Nimic nu pare să-i mai împiedice pe cei doi să intre în bătălia din 16 noiembrie. Povestea cu procesul lui Iohannis privind incompatibilitatea nu se va termina până la alegeri, la fel cum e greu de presupus că Victor Ponta va fi atins, juridic vorbind, de scandalul monstru cu spionul sau de vreo altă anchetă care s-ar coace în următoarele zile.

Ponta și Iohannis nu sunt neapărat cei mai valoroși candidați, dar au fiecare în spate armate de partid puternice. În rest, Tăriceanu, Udrea, Macovei sau Meleşcanu vor fi arbitrii turului doi, cei patru candidați adunând împreună, potrivit sondajului INSCOP, cam 22 de procente.

Vagonul cu vorbe

Florin Ghețu

Cele două mari blocuri politice, PSD și ACL (PNL-PDL), sunt conștiente că vor juca finala, dar fiecare a adoptat strategii diferite până acum. Surprinzător, PSD a marșat în ultimele săptămâni doar pe atragerea de primari de la PNL și PDL și prezentarea lor ca pe niște trofee. O atitudine riscantă, pentru că alegătorii ar putea respinge afișarea ostentativă a trădătorilor în caleașca roșie. Mai mult, efectul poate fi chiar unul invers, dacă PSD continuă cu raportări triumfalistice de primari racolați de la dușmanul politic.

Revenind la strategia social-democraților, cu excepția lansării faraonice a lui Ponta de pe Arena Națională, unde au participat zeci de mii de oameni, n-am asistat la nici o acțiune electorală de anvergură. În nici un județ, social-democrații n-au mobilizat mii de activiști, mărgininându-se doar la evenimente pe linie guvernamentală la care a fost prezent și premierul Victor Ponta. În urmă cu două zile spre exemplu, prezidențiabilul Ponta a vizitat SIDEX Galați și un spital din aceeași localitate, apoi s-a deplasat la Brăila, unde a vizitat o fermă și un cartier ANL.

Concomitent, Liviu Dragnea a bătut țara în lung și-n lat, dar nu pentru a le vorbi oamenilor despre proiectul de țară al lui Ponta. În toate județele în care s-a deplasat, Dragnea a avut aceeași preocupare: atragerea de primari de la ACL. Numai la Iași a făcut două astfel de vizite în ultimele două săptămâni. Mai întâi, s-a întâlnit pe furie cu zeci de primari ai opoziției la un restaurant din afara Iașului pentru a-i convinge să treacă la PSD, iar pe 14 octombrie, de Sfânta Parascheva, același Dragnea nici nu s-a mai dus la sfintele moaște depuse în curtea Mitropoliei, dar a

apărut la o întâlnire cu edilii de comune și șefii de instituții arvuniți de PSD.

Ăsta pare a fi proiectul de țară al PSD pentru următorii cinci ani: să subjuge instituțiile, să aibă trei sferturi din primării, să domine tot, începând de la Justiție, administrație și terminând cu societatea civilă.

De partea cealaltă, ACL mizează pe acțiuni electorale regionale de mari proporții, dar și pe activarea segmentului anti-PSD, extrem de vioi în campaniile prezidențiale precedente. Klaus Iohannis a apărut deja la mitinguri-gigant cu 20.000 de oameni la Craiova și Constanța (fief-uri pesediste), iar astăzi (când scriu aceste rânduri) se află la o acțiune similară la Iași.

Nici ACL nu excelează la ingeniozitate în campanie, însă Klaus Iohannis pare totuși să crească de la săptămână la săptămână.

Și pentru ACL, dar mai ales pentru PSD, importante sunt scorurile pe care le obțin cei doi candidați. Social-democrații încearcă să-l ducă neapărat pe Victor Ponta dincolo de bariera de 40 de procente. Obiectiv tot mai greu de atins, având în vedere întâmplările din ultimele zile, respectiv scandalul cu spionul, dar și problemele cu Justiția ale unor pesediști de frunte.

Dacă nu atinge 40 la sută, Ponta și-ar putea lua adio de la Cotroceni, pentru că îi va fi greu să strângă voturi suficiente în turul al doilea.

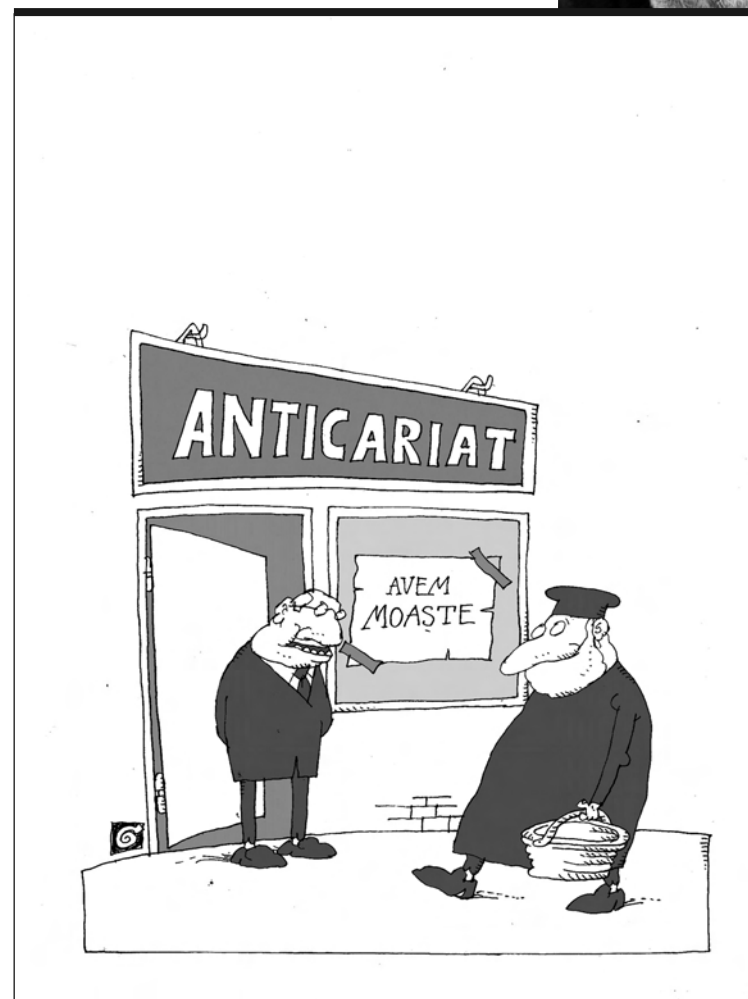
Pentru ACL, ținta înseamnă măcar 30 la sută pentru Klaus Iohannis în primul tur și o diferență de cel mult zece puncte față de Ponta.

În orice caz, adevărata campanie va fi între cele două tururi de scrutin. Altfel vor sta lucrurile din 2 noiembrie încolo când cei doi candidați nu vor mai putea evita probleme importante ale țării.

Deși Victor Ponta pare a avea în continuare prima șansă, în cele 30 de zile rămase până la 16 noiembrie se vor mai întâmpla multe.

Și în 2004, dar și în 2009, Năstase și Geană se considerau deja președinți, dar n-a fost să fie. O a treia înfrângere ar pulveriza PSD în câteva luni.

Pinacoteca din Petrila

Suplimentul lui Jup

Rockin' by myself

Dumitru Ungureanu

Dualitatea inenarabilă a spectatorului-creator

S-a spus despre Festivalul literar de la Cluj că e un fel de „salonul refuzaților”, prin raportare la FILIT. E, desigur, fals. Mulți dintre „filiți” au venit de la Iași la Cluj, înviorându-l. Că i-a lipsit Clujului o echipă de PR profesionistă, care să-l facă mai vizibil, e altă discuție. Invitat acolo, m-am întors, din păcate, gripat, tușind amarnic, de parcă mierea luminii clujene s-a transformat în scrum la trecerea prin defileul Oltului, bântuit de nori și ploaie rece. Revenirea pe pământul caragialesc al Munteniei a devenit un soi de film horror („văd enorm și simt monstruos”), cu frig în oase și derapaje stomacale (nu-l numesc pe cel atins, dar nu-s eu!), pe fondul tristeții celebrului vers de (fost) manual de română: „Mai lung îmi pare drumul acum, la-ntors acasă...”.

Acasă ajuns, gripa m-a luat în brațe și m-a strâns la pieptul ei duios, ca o caracatiță îndrăgostită, ca o vampiroaie (vampirică sigur nu e) obsedată, ca o fantomă în delir orgasmic. Pastile, ceaiuri, poțiuni, prafuri, frecții, băi fierbinți, băi reci, ablațiuni, inhalatii, injecții, transfuzii, vitamine, peniciline, morfine, drajeuri, dropsuri, împachetări, despachetări, cataplasme, bandaje, oblojele, vrăjeli – nimic n-a îndepărtat paharul acesta de la mine, vorba poetului Marian Drăghici, aflat într-o dispoziție mistică. Mă perpeleam pe toate părțile, prin toate fotoliile, îngheboșat de frig mai mult decât erau Aurel Dumitrașcu și Adrian Alui Gheorghe pe vremea când își trimiteau scrisorile recent strânse în volum. Și azi, când încerc să scriu acest articol, mă sufoc profesional, aș spune, cu fosa nazală în plină efervescență, cum era Piața Unirii la ora când s-au dat premiile festivalului. Mă întreb dacă asta n-o fi pedeapsa pentru că, punker

nevindecat, am îndrăznit să-mi lansez tocmai acolo, la Cluj, în prezența câtorva scriitoare de bună calitate, precum Irina Petraș, Doina Cetea, Gabriela Adameșteanu sau Elena Abrudan, romanul *Poetica femeilor voluminoase*, cu recomandarea că, fiind o carte scrisă cu sânge, sudoare și luptă, care conține scene de sex, violență și cuvinte murdare, nu invit pe nimeni să o citească, să o cumpere ori să o lase pe mâna copiilor! Virulența atacului gripei asupra mea depășește pe-a detractorilor FestLit-ului. Neîndoelnic, orice „salon al refuzaților” își are, nu-i așa, refuzații săi!

Pus în situația de-a băjbăi după un subiect pentru rubrica de față, incapabil să trăiesc atmosfera unui disc la temperatura propice decantării textuale, am ales din teancul de titluri ce-mi stă la îndemână blu-ray-ul pe care l-am așteptat toată vara: Rob Zombie – *The Zombie Horror Picture Show* (2014, Universal). E primul concert „oficial” regizat pentru suport digital de însuși Robert Cummings a.k.a. Rob Zombie. Omul nu-și dezmente preferințele și reputația. Întregul spectacol este o înscenare perfectă, o colecție de motive recurente în filmele de groază, folosite fie ca proiectii pe ecrane gigantice, fie ca păpuși, manechine sau mecanisme „infernale” destinate violentării percepției spectatorilor. Care spectatori nu pregetă să-și însușească elemente decorative din recuzita lui Rob Zombie, de la tatuaje înțepate sângeros pe brațe, picioare, piept, spate, stomac, fese, la machiajul aplicat gros pe figuri neapărat „diabolice”. Totule, așadar, un spectacol sui-generis, în care nu știi cine e spectatorul și cine creatorul, artistul însuși încurajându-și fanii să fie originali și premiindu-i zilnic pe site-urile sale de „orori”.

Fără să-mi dau seama cum, uitându-mă la imaginea filmată în HD, însă tratată pe alocuri cu efecte post-procesare din categoria celor ce șochează simțul critic, m-am lăsat antrenat de energia colosală a muzicii rock făcute numai cu trei instrumente și-o voce, și uitând prescripțiile medicale, am desfăcut sticloanța primită în dar de la Traian Ștef...

Vindecarea este, de-acum, o chestiune de timp!

MUZICĂ ȘI CĂRȚI LA TÂRGUL DE LA FRANKFURT:

Jean-Michel Molkhov: *Les grands violonistes du XXe siècle, tome II*

Prima decadă a lui octombrie în Germania rimează pentru mine, an de an, cu Târgul de carte de la Frankfurt, prin ale cărui pavilioane îmi fac veacul timp de patru zile, răsfoind și mirosind parfumul cărților. Al celor al căror subiect îl reprezintă istoria și muzica, înainte de toate... Când ele se îmbină savant și cu simplitate, cum se petrece în nou apărutul volum doi al *Marilor violoniști ai secolului XX*, semnat de Jean-Michel Molkhov, plăcerea este multiplicată la infinit.

Dacă există la ora actuală în Europa o editură care răspândește cultura muzicală cu program și consecvență, ea este Buchet-Chastel, prin colecția ei „Musique”. A fost, de altfel, singura care a afișat la Frankfurt un întreg raft de cărți având ca subiect muzica, de la jazz la cea clasică. În ultimii doi ani în colecție au apărut excelenta sinteză a lui Alain Lompech, *Les grands pianistes du XXe siècle*, cea a lui Christian Merlin, *Les grands chefs d'orchestre du XXe siècle*, și – aviz amatorilor muzicii de balet – sinteza lui Gérard Mannoni, *Les grands danseurs du XXe siècle*. Între noutățile acestui an notabilă este și o biografie a lui Chopin, de Dominique Jameaux, fondator în 1971 al revistei „Musique en jeu” (*Chopin ou la fureur de soi*, Paris: Libella, 2014, 357 pp.).

Scurtele eseuri biografice elaborate de Molkhov sunt organizate – asemenea primului volum apărut în 2012 (v. „Suplimentul de cultură” nr. 332) – în funcție de anul nașterii violoniștilor. Anul 1948 este cel al lui Boris Belkin, Kyung-wha-Chung și Pinchas Zukerman. O generație strălucitoare, din care mai fac parte și cei născuți la un an distanță, Augustin Dumay și Pierre Amoyal. La capătul opus se află seria celor născuți începând din 1980, Sarah Chang („Un fenomen”), Julia

Scrisoare pentru melomani

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor Eskenasy

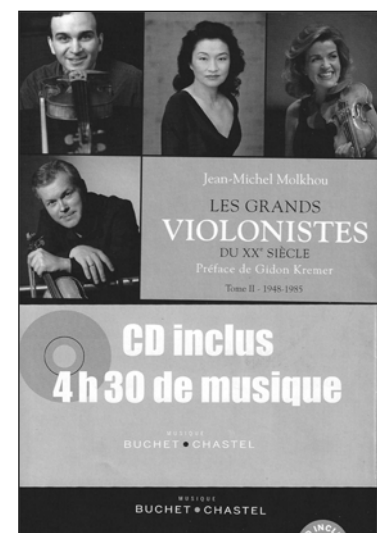
Fischer (1983), Serghei Khachatryan (1985). Interpretări revelatoare pentru arta lor – în total 35 de nume – sunt adunate pe un CD ce însoțește volumul.

Ultimele ceva mai mult de o sută de pagini formează un capitol aparte, cu fișe biografice succinte, ordonate alfabetic și reunite sub titlul *Alți mari violoniști ai aceleiași generații*. Între ei și singurul violonist român al acestui dicționar ad-hoc: Silvia Marcovici...

Jean-Michel Molkhov atrage atenția în nota sa introductivă că volumul pune în lumină proporția considerabilă pe care o au astăzi femeile violoniste și că „dominația amplă a artiștilor de origine rusă sau din Europa centrală s-a redus, lăsând să apară artiști veniți din Extremul Orient”. Și, apreciere relevantă, „mondializarea, favorizată în mod special de difuzarea la scară planetară a înregistrărilor, a antrenat cu ea un soi de «gumaj» al școlilor și, deci, al stilurilor, în raport cu ilustrații lor predecesori”.

O noutate, în raport cu primul volum, o constituie inserarea în eseurile biografice a unor extrase din interviurile realizate de autor de-a lungul anilor. Nu te poți decât bucura citind, de exemplu, răspunsul lui Frank Peter Zimmermann la întrebarea „elevul căruia dintre marii pedagogi ai trecutului v-ar fi plăcut să fiți?»: „Am o mare admirație pentru Leopold Auer și pentru Carl Flesch, dar mi-ar fi plăcut să studiez cu George Enescu. Cred că el ar fi putut să dea puțin mai multă libertate «spiritului meu german» organizat”.

Remarcabilă este și prefața volumului, un scurt eseu autobiografic, semnat de Gidon Kremer. Marele violonist afirmă, între altele, „întreaga mea atitudine față de muzică a fost – și rămâne – legată de «diferitele» tipuri de sonoritate pe care le-am auzit și care m-au inspirat. [...] Am încercat întotdeauna să slujesc partiturile; ele sunt cele care m-au condus la căutarea unor soluții. Întâi și

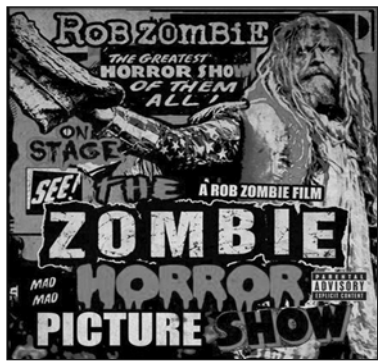

înainte de toate, am vrut să fiu loial compozitorilor și acesta a rămas dintotdeauna, până astăzi, obiectivul meu”.

Gidon Kremer privește critic lumea de astăzi: „există zeci de violoniști care își controlează în mod strălucit aparițiile. Suntem adesea fermecați de nivelul înalt al performanțelor, de încrederea în sine, de tehnica fără falie și de aparentul lor «glamour». Și totuși: ceea ce am auzit mai rar este acea personalitate a vocii, care îi făcea atât de speciali și ușor de identificat pe marii maeștri de altădată (și nu numai pe violoniști!). Am spus adesea că «erau necesare doar douăzeci de secunde pentru a identifica o adevărată personalitate printre compozitori sau interpreți». Din nefericire, astăzi, prea mulți interpreți au același sunet...”.

Comentariile suplimentare sunt de prisos. Poate doar de relevat din volumul lui Molkhov un pasaj cu spusele violonistului Boris Belkin: „Vibrato-ul este la fel de personal ca și scrisul cuiva. Prin el se identifică un instrumentist al corzilor... KGB-ul ar fi putut depista violoniștii subversivi pur și simplu catalogând felul lor de vibrato!...”.

Jean-Michel Molkhov, *Les grands violonistes du XXe siècle Tome II 1948-1985*. Paris : Buchet • Chastel, 2014. 475 pp. CD inclus

C-așa-i teatrul pe la alții

Indiscutabil una dintre cele mai importante lucrări de teatrologie din ultima vreme, *Noi practici în artele spectacolului din Europa de Est/ New Performing Arts Practices in Eastern Europe*, a apărut la Editura Cartier, în colecția „Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu“, coordonată de Ioana Malău.

Datul în spectacol

Oltița Cîntec

Editorul volumului este Iulia Popovici, critic de teatru foarte la curent cu starea practicilor artistice din zona fostului perimetru comunist, stare constatată direct, chiar la fața locului, prin participări la festivaluri, reuniuni de tot soiul și proiecte. Pasionată de noul teatru, Iulia Popovici este ea însăși autoarea unui volum despre teatrul independent din România, *Un teatru la marginea drumului* (Cartea Românească, 2008). Volumul actual este nu doar binevenit, ci necesar, fiind primul care privește artele spectacolului din Europa de Est într-un context comun, oferind o perspectivă comparativă a ceea ce s-a petrecut în aceste spații culturale din punctul de vedere al noului estetic în intervalul 2000-2014. Privirea regională este asigurată de un grup de teatrologi și jurnaliști din țările respective, care, prin studii, articole și interviuri, încearcă să ofere o imagine cât mai completă a ceea ce s-a petrecut mai interesant în planul noilor practici artistice. Proiectul acestui volum nu a fost unul de cercetare aplicată, cu o grilă prestabilită, ci unul de carte cu contribuitori, lăsând fiecăruia libertatea de a opta pentru o perspectivă ori alta de scanare a situației estetice actuale. De aceea, zice și editorul în „O introducere“, „unele abordări sunt istorice, altele sistematice, iar cele mai multe combină ambele direcții“. Diversitatea stilistică face foarte bine. Fiecare text analitic e exemplificat prin câte un interviu cu una dintre figurile exemplare ale noilor valuri de artiști, pentru a „aduce o concretă și să exemplifice toate aceste elemente diverse și oarecum abstracte ce fac parte din definiția termenului de «practică»: preocupările artistice, metodele de lucru, contextul specific al creației artistice“. Unsprezece spații naționale și culturale (Bulgaria, Cehia, Croația, Republica Moldova, Polonia, România, Rusia,

Slovacia, Slovenia, Ungaria, Ucraina) sunt cartografiate de Kalina Stefanova, Jan Jirik, Natasa Govedic, Suzana Marjanic, Larisa Turea, Iulia Popovici, Witold Mrozek, Maciej Nowak, Oana Stoica, Kristina Matvienko, Ioana Malău, Jan Simko, Daria F. Feherova, Rok Vevar, Amelia Kraigher, Andrea Tompa, Judit Csaki, Victor Sobianskyi și Joanna Krakowska.

Pagini de istorie roșie comune au dus totuși, firesc, la diferențe artistice majore. În anumite țări puse acum sub lupă, lucrurile au stat mai bine încă din perioada comunistă. În Polonia, Ungaria, fosta Iugoslavie, Cehia avangarda a avut continuitate avantajată de vecinătăți geografice și spirituale, regimuri politice mai îngăduitoare, creatori mai îndrăzneți. Unii au fost mai predispuși la rezistența prin cultură, la înnoire, mai branzați la spiritul vremii.

Cartea aceasta are o mulțime de calități, iar apariția trebuie salutăată. Pe lângă bogăția de informații în privința tendințelor, curentelor, artiștilor, formulilor instituționale etc., paginile ei permit și evaluarea locului pe care teatrul românesc îl are în Europa de Est. Din punct de vedere instituțional, cel puțin, pare cel mai mult rămas în siajul fostului sistem. La 25 de ani de la transformarea regimului politic în România, sistemul etatist e în continuare majoritar. Schimbările structurale sunt încă așteptate, iar independenții nu se bucură de sprijin așa cum ar fi normal. Rezistența la înnoire e mare în țara noastră, mai mare decât prin alte părți ale Europei de Est. Inerția e foarte puternică; cu puține excepții, teatrele de stat reproduc aceleași scheme artistice. Există problema schimbului de generații, a dialogului între generații, a finanțării în funcție de rezultate, a accesului la resursele necesare creației, a criteriilor de performanță estetică, de evaluare.

Cum e prin alte părți? Nici pe la alții nu s-a renunțat la sistemul de stat, nu e cazul. Dar autoritățile locale prageze, de exemplu, oferă un grant pe doi ani care sprijină funcționarea unei companii teatrale, a unui grup independent, dându-le oportunitatea de a exprima. Există apoi sprijinul pentru începători, un soi de „prima casă“ acordat pe bază de licitație de proiecte teatrale.

Care ar fi, într-o sumară trecere în revistă, noile practici la care se face referire în antologie? Câteva dintre ele, căci peisajul actual e extrem de diversificat, iar schimbările au adesea o viteză uimitoare. Nu repetiție, ca în teatrul tradițional, ci pregătirea spectacolului, un soi de draft al spectacolului care se finalizează în reprezentația propriu-zisă. Se lucrează nu exersând, ci din plăcere, experimentând, încercând variante. Autocrația regizorului e diminuată, raporturile de putere artistică se ajustează, în favoarea colaborării creative. În privința jocului actricesc, e urmărit gradul lui zero, adică o naturalitate care are spor de verosimilitate. Proiecte *site specific*, teatru *cross over*, teatru documentar, autoreferențialitate, un public teatralizat. Un teatru post-spectacular într-o lume în care vorbim atât de des despre „teatre de război“, „spectacolul străzii“, „circul mediatic“, „actorii politici“, „măștile publice“.

„Aproape 25 de ani de practică a democrației și de performare a noilor identități în societăți post-comuniste, neoliberale, bazate pe piața liberă, postmoderne, neo-conservatoare, postdemocratice au arătat cât de iluzorii și înșelătoare au fost conceptele despre libertate prețuite sub regimul comunist, dar și cât de provocatoare și minunată poate fi noua agendă. Teatrul și artele performative implicate în noul sistem de inter-relații socio-economice nu le-au răspuns prin noi practici artistice, ci mai curând prin noi strategii de adaptare sau confruntare. (...) Cartea poate fi tratată ca (...) un salt înainte în conceptualizarea practicilor performative din Estul Europei, în noi contexte și cu alte puncte de plecare. Mai bine de două decenii după căderea comunismului, eticheta globală de «țări post-comuniste» ar trebui ruptă și înlocuită cu una nouă sau cu nici una“, scrie Joanna Krakowska în „Postfața“ cărții. O concluzie perfectă.

Dăm tonul culturii

www.radioromaniacultural.ro

Radio România Cultural

INTERVIU CU FOTOGRAFUL SORIN ONIȘOR

„Sper că satele noastre vor mai trăi destul ca să se mai poată bucura de ele și copiii noștri“

„Am crescut acolo și am învățat să respir, să miros, să simt, să văd lucrurile de la țară și din jurul satului“, îmi povestește. Sorin Onișor s-a născut și-a copilărit într-un sat din Câmpia Bănățeană. Ulterior a devenit profesor de istorie-geografie, însă a fost

nevoit să renunțe la catedră pentru a se dedica în totalitate fotografiei. A hoinărit prin toată țara, cunoscând fierari, păstori, cărbunari și alți oameni calzi și buni la suflet, cum îi descrie, iar stilul său de fotojurnalism rural sau fotografie

etnografică l-a făcut cunoscut drept „fotograf al satului românesc“. Și numai când îl auzi povestind cum urcă pe dealuri la răsărit, într-o liniște deplină, când satul e plin de cețuri și se aud cocoșii din curțile oamenilor și se face dor de țară.

**Interviu realizat de
Ioan Stoleru**

Vă preocupați intens în activitatea dumneavoastră de fotograf cu promovarea satului românesc. Care sunt frumusețile pe care românii au uitat să le vadă?

Am uitat de multe lucruri... din păcate!

Satele românești sunt, probabil, tot ce mai avem autentic și frumos în țara asta. Atât satele, locuitorii lor, cât și peisajele care înconjoară aceste sate sunt ceva propriu popoului român și României, care lipsește cu desăvârșire în cea mai mare parte a Europei și mai ales în vestul acesteia. Așa că mulți oameni, români care au plecat prin orașe sau mulți alții care au plecat prin țări străine, au început să uite treptat cât de bine era acasă, acolo la țară... Iar în ultimii ani, postând fotografiile în satele românești pe diverse medii virtuale, am observat un *feedback* foarte puternic din partea acelor care aproape că au uitat și care, văzând fotografiile mele, și-au adus aminte cu dor și nostalgie de copilărie. Și-au revăzut locurile natale, locurile copilăriei și mi-au scris de foarte, foarte multe ori mulțumindu-mi că fac acest lucru și că împărtășesc imagini frumoase, care le încântă sufletul.

Povesteți, când v-ați întors din Maroc, că v-a impresionat acolo faptul că și satele mici arată ca niște tablouri.

Da, chiar așa arată. Nu știu ce se întâmplă cu oamenii ăia, sunt mai needucați și mai înapoiați decât noi, dar orice construcție nouă care se face, atât în sate, cât și în orașe, păstrează caracteristicile arhitecturale, culorile, tipicul

clădirilor vechi, astfel că după ce șantierul este isprăvit nu se vede nimic nou. Dacă aș face o comparație cu satele românești, am un exemplu pe care îl dau eu tot timpul, satele din Maramureș... Mergeți în Maramureș, plimbați-vă prin sate și o să observați că cea mai mare parte din casele tradiționale de lemn au fost demolate, iar în locul lor s-au ridicat niște monștri din beton, din cărămidă, din termopane și inox, care nu aparțin și nu se pot integra în peisajul arhitectural rural din Maramureș. Exemplul cel mai elocvent este acel sat, Certeze, unde sunt numai vile cu unul, două, trei etaje, unele cu lift și cu statuete, pusti, neterminate și care se ițesc la marginea drumului. În Maroc, e unul dintre exemplele pe care le am la îndemână acum, comparând acest lucru, și în orașe, și în sate se construiește la fel, în același stil și nimic nu sare în ochi ca fiind inestetice sau kitschos, totul e armonios și frumos chiar.

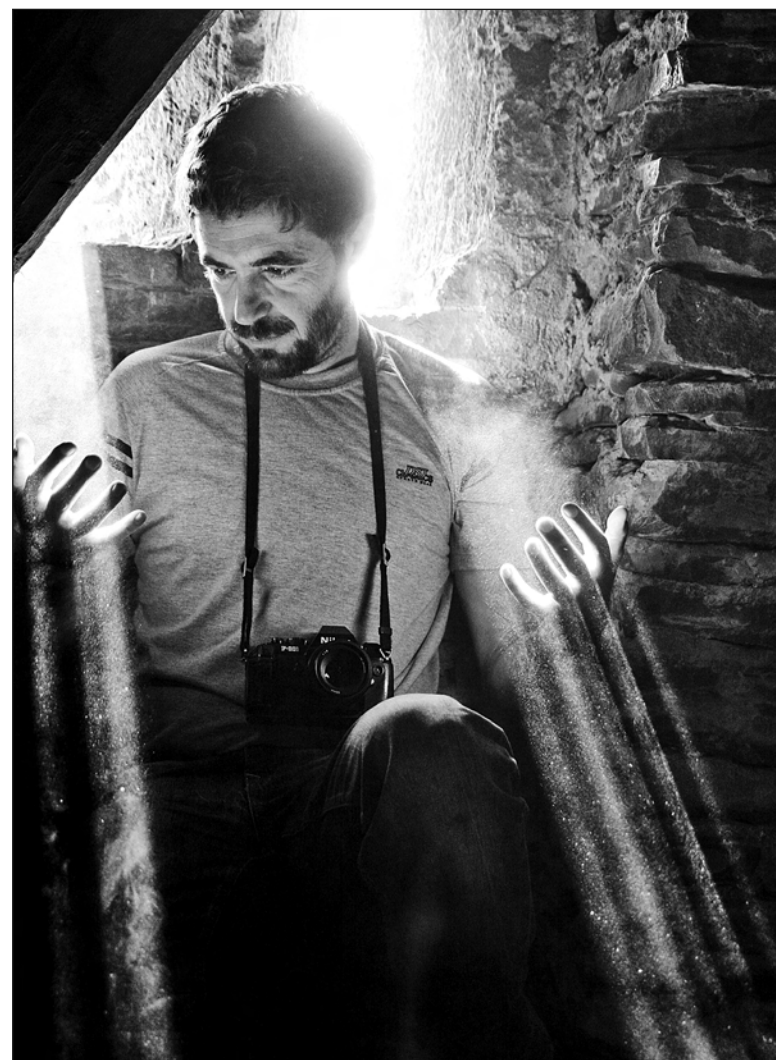
Ați spus că asistăm la „distrugerea satului românesc în forma lui pură“. Dumneavoastră îi faceți acum o fotografie la moarte sau încercați să-l mai resuscitați puțin?

Cu toate că eu ar trebui să sper, nu cred că satul românesc se mai poate conserva sau poate reînvia, pentru că politica mondială, politica de globalizare vizavi de țările mici, consumatoare, precum România, de exemplu, nu are nici un interes ca satele să reînvie și să producă, să renască agricultura, nu există nici un interes ca resursele să fie exploatate de români, ca economia românească să meargă bine. Interesul lor este ca poporul acesta să fie la un anumit nivel de dezvoltare, să aibă un anumit nivel privind salariile, să spunem

asa, pentru ca să poată să consume din produsele din supermarket-uri, din mall-uri, din tot felul de magazine care, dacă ne uităm bine, chiar și în piețe, în general nu provin din România. De la calculatoare până la legume sau fructe, cea mai mare pondere o au produsele din alte țări, așa că interesul lor este să consumăm, nu să producem. Deci nu ar avea nici un interes să conserve sau să ajute satul românesc. Cu toate că există așa-zise proiecte și fonduri care se dau pentru dezvoltare rurală, pentru dezvoltarea minorităților sau a zonelor năpăstuite sau aflate la limita subzistenței, lucrurile astea nu se întâmplă. Suntem criticați că nu putem absorbi fonduri. Probabil că este un fel de complot între elitele financiare din zonele dezvoltate ale lumii și „elitele“ politicii românești. Ceea ce am observat – și observ și în ziua de astăzi – este că satele românești sunt în agonie, țara asta urmează o anumită direcție, care mie nu îmi place deloc, așa că hai să sperăm că satele noastre vor mai trăi destul ca să se mai poată bucura de ele și copiii, și nepoții noștri. Hai să mai sperăm puțin!

Sunt autoritățile – și la ce nivel – receptive față de demersul dumneavoastră de a promova satele și locuitorii lor?

Autoritățile sunt receptive într-o anumită măsură, pentru că mă cunosc deja, de câțiva ani, mulți, inclusiv din ministere sau instituții culturale. Mircea Geoană, de exemplu, a preluat fotografiile de-ale mele, găsite pe Facebook, și le-a pus pe pagina lui, ilustrând satul idilic românesc și felul în care trăiesc și se hrănesc natural oamenii de acolo. Am avut legături cu ICR-ul, cu Ministerul Turismului, colaborez cu Televiziunea Națională de multă vreme, am ilustrat România

acum câțiva ani la expoziția universală din Coreea de Sud, participând la pavilionul expozițional cu imagini din Delta Dunării. Anul trecut și anul acesta am avut expoziții peste hotare, ultima din februarie 2014 la Bruxelles, chiar la Parlamentul European. Se pare că autoritățile sunt receptive și mă invită de multe ori să prezint România așa cum o știu eu. Din păcate, nu se gândesc că sunt un artist, un *freelancer* care face pe cont propriu ceea ce face. Nu sponsorizează nici măcar printurile sau deplasările în locurile respective.

Și ce credeți că ar mai putea fi făcut pentru satul românesc? Într-o lume ideală, cel puțin.

Într-o lume ideală noi, fotografiile și alți oameni care se ocupă de satul românesc, putem promova satul, oamenii de acolo, prin diverse medii, mai ales cel virtual, care acum ne este la îndemână și are foarte mare impact. Dar ar trebui să se deștepte cei de la conducerea țării, ar trebui să apară alți oameni care să conducă țara asta, alți oameni care să lase la o parte interesul personal și să se gândească la

țară ca la țara lor și să facă ceva bun. Așa că într-o lume idilică ar trebui ca oamenii, de la vârful până la ultimul român, să-și dea seama că suntem o țară destul de mare și ca întindere, și ca număr de locuitori, și ca potențial economic sau spiritual, și să facă ceva în sensul ăsta. Într-o lume idilică însă...

Sunt oamenii pe care îi întâlnești mereu deschiși față de ce faceți?

Cei mai mulți dintre ei sunt deschiși, pentru că oamenii din sate nu sunt ca cei din oraș, mai ales cei din satele mai izolate. Sunt oameni care în mare parte a timpului stau singuri, muncesc pe dealuri, pe munți, nu văd prea des alți oameni și abia așteaptă ca cineva să stea de vorbă cu ei. La început, unii puțin reticenți, însă dacă știi să intri în vorbă cu ei, se deschid imediat, te pun la masă, te invită să rămâi la ei o zi, două, trei, îți dau de mâncare. Abia așteaptă și sunt chiar flatați că un domn de la oraș, cum mă consideră ei, îi vizitează, stă de vorbă cu ei, îi întreabă de probleme, îi fotografiază, le spune ce vrea să facă. Și le spun tot timpul adevărul, că încerc pe cât îmi stă în putință să arăt lumii imagini sugestive cu satele românești. Așa că nu am avut probleme decât foarte, foarte rar și atunci îndeosebi în satele din zonele mai dezvoltate, din zone de câmpie sau de pe lângă șosele importante sau din jurul orașelor, unde oamenii sunt deja mult mai pervertiți și mai puțin ospitalieri. Dar ei nu mai sunt atât de români precum cei din satele izolate. Acolo încă mai întâlnești foarte mulți oameni care, precum se spunea odinioară despre România și despre români în special, sunt ospitalieri, calzi și buni la suflet. Pe aceia îi mai găsim încă în zonele izolate. Să sperăm că civilizația aceasta modernă o să pătrundă mai greu, mai încet acolo, ca să mai putem întâlni oameni cu sufletul bun.

De unii oameni vă apropiați într-atât de mult încât ajungeți

să participați la ritualuri de-ale lor sau la munci zilnice, la tăierea porcului, chiar și la înmormântări uneori. Se leagă astfel de prietenii în urma fiecărei expediții, vă întoarceți să mai vedeți oamenii pe care îi fotografiați, le dați fotografiile printate să le vadă și ei?

Of, cât ar fi de povestit la subiectul ăsta... De 12 ani lucrez la fotografierea satului românesc și este normal că am descoperit foarte mulți oameni buni la suflet cu care m-am împrietenit. Iar de patru, cinci ani, de când organizez workshop-uri de fotografie, mă tot duc periodic în aceleași zone și îi vizitez din nou. Deja sunt prieten cu mulți oameni faini, pescari bătrâni din Delta, precum Deda Artiom, pe care eu l-am supranumit „Patriarhul Deltei“ și pe care îl văd de trei ori în fiecare an; l-am dus cu barca, apoi cu mașina la mormântul fratelui său mai bătrân din Tulcea. Am fierari sau păstori preferați și prieteni deja din Bucovina, cum este nea Ilie cu picior de lemn din Paltinu, fierar – chiar în situația respectivă un fierar și un om extrem de harnic și muncitor –, sau precum bătrânul păstor Vasile Alboi din Câmpulung, care, la 78 de ani, încă stă toată vara sus, la aproape 2.000 de metri, cu oile sale. Mai am o grămadă de alți oameni faini, în Maramureș, unde am stat mult timp la familie; am stat cu ei și am tăiat porci, de exemplu. În alte părți am făcut horincă, țuica noastră tradițională. Apoi este fierarul meu preferat, Nicolae Humuzău, din satul Chirpăr, județul Sibiu. Chiar ieri m-am întors din zonă, am stat la el, am dus mulți oameni acolo. La el e un moment magic, după ce ne arată meșteșugul lui în prelucrarea metalelor, ne invită la el acasă, în curte, unde are o zonă acoperită pentru ploaie și ne face mâncare la ceaun. Probabil că acea mâncare la ceaun, care e prânzul nostru dintr-o anumită zi în timpul workshop-ului din zona Sibiului, este unul dintre cele mai

bune prânzuri pe care le-am luat vreodată în viața mea și așa zic și oamenii pe care îi duc acolo. Apoi vin cărbunarii, precum Miklós bácsi, care din nefericire s-a petrecut dintre noi acum câțiva ani, sau Akos bácsi, cel ce lucrează de zor la producerea cărbunelui de lemn, departe, ascuns printre dealurile din Podișul Hartibaciului din Transilvania, chiar în clipa în care stăm noi de vorbă! Deci da, sunt foarte mulți bătrâni, dar și mai tineri la care mă întorc, le-am dus fotografii demult, le-am făcut și tablouri unora dintre ei. I-am învățat pe cei care vin la workshop-uri să facă la fel, să revină în zonă și să le ducă fotografiile oamenilor pe care i-au fotografiat. Dacă știu familii mai necăjite, cu copii, să aducă fructe, bomboane; dacă mai au niște haine, încălțăminte pe acasă pe care nu le mai folosesc, la fel. Și foarte mulți fac lucrul ăsta, foarte mulți îmi trimit mie pachete prin poștă. Am acasă, în Bucovina, un adevarat depozit, trimise de oameni de suflet, atât din țară, cât și din străinătate, lucruri pe care nu le mai folosesc și pe care eu le împart mai apoi familiilor nevoiașe de care am grijă. Și situații de-astea sunt foarte multe. Acum mă bucur că am ajuns în Iași, pentru că în apropiere de Iași, atât la Uricani, cât și la Țibănești, am două familii de care mă ocup de trei, patru ani, cu niște copii minunați, care, fără un pic de ajutor, ar rămâne acolo, izolați. Am avut grijă ca ei să facă școală, să ajungă la liceu și mă ocup în continuare și de ei.

Dacă tot vorbim despre oameni necăjiți și dacă tot dăm un interviu unei reviste din zona aceasta, de ce să nu și nominalizăm locurile respective, pentru că poate se vor găsi oameni de suflet care mă vor contacta pe mine sau vor merge direct acolo. În Uricani, de exemplu, foarte aproape de Iași, la 2-3 km depărtare înspre Vest, e o familie cu cinci copii pe care o ajut de vreo patru ani. Tocmai s-a născut al cincilea copil, iar fata cea mare, Felicia, are acum 15 ani și probabil că și datorită ajutorului meu, atât material uneori, cât și sufletesc, este acum în Iași, la Liceul Economic, ceea ce mă bucură foarte tare. Asta e una dintre familiile de care mă ocup. Cealaltă se află în satul Tungujei, comuna Țibănești. I-am descoperit pe când umblam din sat în sat, în căutare de peisaje frumoase, de oameni faini. I-am văzut pe copii jucându-se prin praf, prin bălți, prin râulețe, pescuind, făcând baie, și așa am descoperit niște copii minunați. Am mers la ei acasă, am luat legătura cu familiile și nu am putut să nu continui să-i caut și să-i ajut, pentru că sunt foarte isteți, capabili,

dar repet, fără ajutor ar fi rămas acolo, ar fi continuat să facă același lucru precum părinții lor, să muncească cu ziua prin sat sau să meargă la oi sau mai știu eu unde, pentru că satul acela e destul de izolat. Așa că acum mă ocup de o fetiță din satul Tungujei, are 11 ani, se numește Amalia. Oricum, foarte multă lume o cunoaște datorită postărilor mele pe Internet, unii deja au și ajutat-o. A ajuns vestea despre Amalia în toată țara precum și în diaspora, în multe țări în care stau români și au trimis ajutoare. Acestea sunt cazurile din județul Iași, dar sunt multe astfel de cazuri în țară, pe care le-am descoperit și oameni de care mă ocup. Deci se poate! După ce am fost eu pe acolo și am pus fotografii, atât aici în Iași, cât și în alte zone ale țării, mulți oameni au luat legătura direct cu familiile respective și le vizitează din când în când, le ajută, au strâns fonduri. Într-o situație din județul Alba, la Găbud, chiar s-au strâns vreo șase, șapte oameni, au făcut un cont, au adunat bani și au reușit să construiască o casuță din lemn unei familii formate dintr-un bărbat, Romeo, și cei doi copii ai lui, de doi și de patru ani. Locuia singur cu ei, mama îi părăsise. Acum un an s-a întâmplat acest lucru și am fost profund și plăcut impresionat când am văzut că niște oameni din zona Transilvaniei au pus mână de la mână și până la urmă mi-au trimis fotografii cu casuța din lemn pe care le-au făcut-o. Le-au tras chiar și curent. E impresionant și extrem de mișcător că astfel de lucruri se întâmplă. Este însă foarte trist că o mare parte a populației țării trăiește în niște condiții mizerabile, incredibile. Dar uite că până la urmă se mai pot face și lucruri bune.

Dacă mâine, ipotetic, n-ar mai fi satul românesc, încotro v-ați îndrepta atenția?

Eu sper că sate vor mai fi în țara asta, mai ales cele izolate vor rezista zeci de ani de-acum încolo. Ipotetic, m-am gândit la asta și nu știu ce să spun în clipa asta, pentru că lucrurile s-au mai schimbat de

când a apărut Mara, de când am familie și am o fetiță. Nu mai pot fi atât de egoist și nu pot face ce vreau eu, pentru că familia e pe primul plan, iar fiica mea are nevoie de educație, rolul meu fiind foarte important. Iar despre Alina, soția mea, pe care am descoperit-o aici, în Bucovina, ce sa zică... e alături de mine în tot ce fac, și nu-i este ușor!

Probabil că voi fi mai legat de țara asta un timp, Mara e acum la grădiniță, a doua zi abia, la Iași. Apoi ea va urma școala, liceul, facultatea. Ipotetic vorbind, visul meu este să hoinăresc în zone nealterate, arhaice, în care se întâmplă lucruri frumoase, cu oameni buni, calzi și ospitalieri. Unul din visele mele era să ajung în Siberia, Asia Centrală, probabil că voi ajunge și pe acolo, și nu doar ipotetic. Deocamdată aștept să crească Mara, să prindă puțin puteri, să își desăvârșească și educația, iar încet, încet, în timpul acestei perioade, vom merge prin satele românești și, de ce nu, poate prin alte țări mai puțin dezvoltate, ca să învețe despre anumite virtuți ancestrale și curate ale umanității.

Vă interesează și zona de peste Prut, Moldova și satele de acolo?

Chiar foarte mult. Nu vreau să intru în controverse și speculații politice, eu personal consider Moldova de peste Prut parte a României, pentru că e locuită majoritar de români pe care au încercat să-i rusifice. Întâmplător sunt și profesor de istorie, așa că vorbesc în cunoștință de cauză; a fost adusă acolo, colonizată, o populație rusofilă în timpul Imperiului Tarist și al Rusiei comuniste. Dar totuși e o parte a României și sunt foarte interesat să ajung și acolo, am avut invitații și încă mai am. Voi lua legătura cu prietenii fotografi pe care mi i-am făcut pe internet și alți oameni de acolo și, fiind acum la Iași pentru o perioadă, chiar o să merg în Republica Moldova, să hoinăresc prin satele de acolo, despre care am auzit că sunt cel puțin la fel de frumoase precum cele din țara mamă, de aici.

Câteva cuvinte nerecomandate minorilor, dar nici depresivilor aflați în criză

Florin Irimia este genul de scriitor harnic, tobă de teorie literară și care nu încetează să exerseze pentru a deveni mai bun. Am văzut asta la cel de-al doilea roman al său, *O fereastră întunecată*, și o constatăm și la cel de-al treilea, *Câteva cuvinte despre tine*. Și chiar ar fi câteva cuvinte care merită a fi spuse despre acesta din urmă.

Florin Iorga

Da, știu, trebuie să povestesc repede despre ce este vorba și să opinez dacă și de ce merită. OK, atunci iată varianta scurtă: aparent tratează devălmășia de gânduri alerte ce zboară prin capul unui depresiv al zilelor noastre, pocnit între ochi de o viață personală chinuită și lovit în ceafă de una profesională lamentabilă, deși de invidiat, dacă e privită, superficial, din exterior. Deci merită, nu?

Despre chinuirea de sine

Voi începe prin a da niște indicii. Primul dintre ele se referă la personajul central, Damian, care pare a se consuma asemenea unui *ouroboros* pentru a-și întreține motivația de a merge mai departe. Este frământat de șocuri emoționale mai mult sau mai puțin previzibile, provocate de salturi repetate de la certitudini definitive la spaima de imediat. Are, indiscutabil, pulsuni de autovindecare, dovadă terapia pe care o urmează. Probabil de aici provine impresia falsă de roman epistolar, pentru că

volumul reunește mai multe scriitori ale personajului principal către doctorul, a se vedea confesorul său.

Căutarea vindecării nu este însă foarte hotărâtă, speranța într-o soluție definitivă la încercările vieții este oscilantă, cu accente variind de la entuziasm forțat sau aproape, până la debusolare și deznădejde. Cumva conștient de aceste mări și decăderi ale încrederii de sine, „eroul“ se refugiază într-o postură autocontemplativă, dar nu are cum să rămână prea mult aici și o părăsește destul de grăbit, forțat fiind de necesitățile naratologice ale romanului.

Și de-aici ieșim din poveste pentru a intra în literatură de-a dreptul. Fără a fi canonică, scriitura lui Florin Irimia respectă niște reguli. Este îndrăzneată și chiar provocatoare pe alocuri, deși trădează în repetate rânduri – dar de asta îți dai seama abia ulterior – o premeditare atentă. Dar să vedem cum stau lucrurile.

Despre falsul misogin

Revenind, parcă n-aș paria că tema principală o reprezintă frământarea interioară ce se transformă în gânduri negre care pot merge până la depresie și la hăul întunecat în care aceasta te aruncă. Înclin să cred că miza o reprezintă mai degrabă descifrarea cauzelor care au condus la frământarea evocată mai sus. Altfel spus, dacă ar fi un compliment elegant la adresa doamnelor și domnișoarelor, atunci romanul acesta nu ar trebui să fie interpretat neapărat drept o acceptare literar-oficială a mitocăniei bărbaților în raport cu femeile, nu că aceasta n-ar exista. Mai curând, ar putea fi vorba despre sugerarea faptului că în spatele fiecărui misogin bine camuflat și care totuși se deconspiră în momentele-cheie se ascunde, în fond, un suflet chinuit, lispit de curaj și plin de reproșuri reprimite la adresa propriei persoane, dar care nu întârzie să îl ajungă din urmă.

Iar întrebările cu care, de fapt, ne apropiem de miez sunt „cum se ajunge aici?“ și „cum se ratează ulterior, cu tot mai mult talent, oportunitățile din ce în ce mai rare de a ieși de aici?“. O fi o chestiune de

șansă? Posibil. Sau poate este o simplă condiționare emoțională venită din experiențe anterioare? Da, nu este exclus. Însă, stați așa, poate fi și o „nefericită moștenire de familie“, în sensul neconsumării adecvate a complexelor oedipiene. Dar, la fel de bine, poate fi și o multitudine de combinații, în proporții diferite, ale tuturor celor de mai sus. Și, în fine, dacă mai adăugăm la toate acestea și câteva accese rare, dar survenite fix când nu trebuie, de nebunie și/sau prostie în formă pură, atunci am desenat peisajul perfect pentru ratarea fericirii în cuplu și... a fericirii în general. Cortegiul de trăiri ce rezultă de aici este previzibil și s-ar încadra oarecum în curgerea romanului. Dar să nu ne amăgim, niciodată nu putem ști cu siguranță ce a vrut să spună autorul.

Despre muzică și filme

Dacă tot am ajuns la „ce a vrut să spună autorul“, atunci este cazul să ne referim și la cum a ales el să spună ce și-a propus să spună. Cinefil sadea și fin cunoscător de muzică bună, Florin Irimia a preferat să facă numeroase referințe (pop)culturale. Acestea sunt căutate și – trebuie să recunoaștem – bine găsite, deși lasă uneori impresia unei prețiozități, probabil din pricina abundenței lor. Este însă una suportabilă, chiar dacă citindu-i cartea cu creionul în mână vă puteți crea playlist-uri sau liste cu filme de căutat pe torente; vor fi de calitate, vă asigur.

Ziceam însă că putem considera acea „prețiozitate“ suportabilă. Motivul este acela că vine contrapusă limbajului dur al frustrațiilor, al nervoșilor, al stresaților și, în ultimă instanță, al oamenilor vii. De aici și cuvinte sau expresii pentru care, în cazul unei eventuale ecranizări, *Câteva cuvinte despre tine* s-ar alege cu un coga-mitea *Parental Advisory Explicit Content*.

Trecerile de la un capitol la celălalt sunt calculate, căci, după ce induc o mică rutină, redefinesc pe alocuri discursul și provoacă cititorul la reconstituirea *time line*-ului. Mixul de scene tensionate cu *flash-back*-uri, introspecții și proiecții

are darul de a crea suspans. Iar strategia narativă este susținută stilistic, putem zice relaxați, bine. Autorul reușește să țină lucrurile sub control chiar și atunci când face escapade adânci în psihologia relațională și în psihologia de cuplu, ori când denunță capcanele și rateurile minții, lucruri care pot duce la vale iubiri ce promet a fi mai mult decât trainice. Pe bune, sunt zonele cele mai fertile pentru rateuri stilistice, însă Florin Irimia arată că știe cum să se păzească.

Despre ceea ce ar urma

Îmi reprim nevoia de a vă dezvălui finalul, căci aș comite o dublă impolitețe: una față de autor, căci suspansul la care a muncit ar deveni inutil de îndată, și o alta față de cititor, pentru că stricarea plăcerii lecturii este la fel de impardonabilă precum enunțarea poantei unui banc în timp ce vorbitorul se străduiește să îl spună cum poate

mai bine. Totuși, nu sunt sigur că micul secret al marelui final trebuie să amorseze apetitul pentru lectura celor *Câteva lucruri despre tine*. Cred că există argumente mai bune: Irimia s-a transformat dintr-un foarte bun cunoscător (și profesor, să nu uităm) de literatură, într-un scriitor versat.

Să vedem însă ce urmează, căci promite să fie interesant. Florin Irimia a scris un roman bun, însă nu ne-a convins că a scris deja *romanul*. De ce? Simplu: cine i-a citit *Defekt* și *O fereastră întunecată* percepe evoluția constantă, simte în spatele ei un scriitor sărguincios, care crește de la o carte la alta și dibuiește un perfecționist mereu nemulțumit de rezultate, care lucrează și tot lucrează. Iar de aici nu poate ieși doar ceva bun, ci ne putem aștepta la ceva cu adevărat important.

Florin Irimia, *Câteva lucruri despre tine*, colecția „Ego. Proză“, Editura Polirom, 2014

Ce rămâne din marile familii de exilați ruși

Când am citit *Viața lui Isaiah Berlin*, înțeleptul evreu plecat din Rusia, care a căutat toată viața punțile unei lumi pe cale de a-și distruge punțile, cartea mi s-a părut atât de bună, încât am vrut să aflu mai multe despre cel care a scris-o: Michael Ignatieff. Din aproape în aproape am aflat ce era și cu biografia biografului lui Berlin. Istoric, romancier, om de televiziune și vremelnic politician canadian, Ignatieff e în topurile celor mai strălucite minți ale Canadei și trece drept unul dintre autorii care dau direcția gândirii la ei în țară.

Cristian Teodorescu

Mai știam însă despre el că e fiul unor emigranți ruși, proveniți din căsătoria reprezentanților a două familii de nobili, care au luat calea exilului. „Asta-i viața!“, părea să accepte canadianul de origine rusă. Totuși, acest om, care a urcat, ca istoric, pe cărările sângelui răspândite prin emigrație, cu tradiții și amintiri luate în exil de cei care și-au părăsit țara, ajunge la un moment dat în situația în care se întâlnește și cu istoria familiei sale. Și atunci ce poate face? Istoria mare nu se împiedică în povești de familie, dacă nu e vorba de familii care au dat țări, regi sau președinți. Așa că Ignatieff a ales să scrie istoria familiei sale nu ca pe un capitol din istoria Rusiei, deși ar fi avut motive, ci ca pe o poveste personală care pornește de la câteva fotografii de familie.

Chiar dacă e o convenție care a fost abuzată încă din tinerețea ei, agresată și după ce a atins o vârstă venerabilă și violată după ce a ajuns în cartea recordurilor, pretextul fotografiilor de familie e și azi un cârlig funcțional în literatură. La început a fost o găselniță la zi, cu ajutorul căreia prozatorul rezolva eterna poveste a verosimilității, cu mai mult succes decât cu povestea manuscrisului găsit, în care originalitatea ajunsese să depindă la un moment dat de recipientul în care era descoperit manuscrisul – sticle eșuate pe malul mării, sertare secrete din birouri, dulapuri și un scris cumpărat din talcioc, biblioteca familiei, un compartiment de tren, seiful de familie ori cutia cu valori moștenită de un urmaș aflat în criză financiară.

Treptat însă, albumul cu poze de familie a trecut de la condiția modestă de pretext, la cea de misterios personaj colectiv. Ce se întâmplă însă cu albumele familiilor care fug din țara lor, cum s-a întâmplat cu aristocrații ruși care au ales exilul, imediat după revoluția din 1917 și în timpul războiului civil care a urmat? Cele mai multe au rămas în palatele și casele abandonate de proprietarii lor, care nu și-au mai putut lua în străinătate decât câteva bijuterii și acte de proprietate, în speranța că va veni un moment în care și vor recăpăta bunurile imobile abandonate. Exilul rusesc a umplut capitalele țărilor occidentale de conți, prinți, generali și de persoane din anturajul țarului. Cum pe atunci România era mai aproape de Occident decât de Moscova, au apărut și la București conți scăpătați, prinți adevărați sau impostori, burghezi cu indeletniciri liberale și mușici care își închipuiau că țarul trăia și avea să se întoarcă.

Cele câteva poze de familie luate de Ignatievi în exil nu par să-i fi folosit prea mult istoricului. L-a ajutat în schimb reportofonul, cu care a înregistrat sute de ore de convorbiri cu exilații familiei sale. Când a constatat că rubedeniile se certau pe detalii și că fiecare ținea morțiș la varianta sa de trecut, pe Ignatieff l-a vizitat ideea de a scrie o carte de ficțiune despre ei. A renunțat la ea și din scrupule față de amintirile alor săi, dar și din motivul mai simplu că nu-i simțea pe Ignatievi drept personaje de roman. În perioada în care istoricul-romancier își făcea documentarea pentru această cronică de

familie, URSS nu ajunsese la glasnost și perestroika. În schimb, încă de pe vremea lui Hrușciiov începuse poleirea trecutului imobiliar al Maicii Rusia, atât cât mai rămăsese din el, după frenezia incendiilor și demolărilor din timpul lui Lenin și al lui Stalin.

Ghizii care i-au însoțit pe el și pe tatăl său erau fermecați de rusa demodată, dar plină de fermec pe care o vorbea tatăl său, ca reprezentat oficial al Canadei, care însă, în particular, voia să vadă și casele familiei, unele dispărute, altele transformate în școli sau în officii de stare civilă unde, în afară de căsătorii, se făceau ultimele rețușuri ale rochiilor miresei și era o perpetuă agitație a pregătirilor specifice nunților sovietice. Totuși, istoricul admite că pe atunci era mai ușor de găsit mărturii din trecutul țarist în Rusia sovietică decât în Occident, unde emigrația continua să se certe, din felurite motive politice, ca și cum lumea ar fi rămas încremenită în 1917, înainte de revoluție.

Din întâmplare sau mai curând dinadins, cartea lui Ignatieff dă seamă despre Rusia de după *Război și Pace*. Unul dintre ofițerii din familie a intrat în Paris în 1915, de unde camarazii săi de arme s-au întors în țară cu idei revoluționare. Decembriștii revoltați vor fi învinși mai târziu de strămoșul istoricului canadian. Un alt membru al familiei ajunge conte după o expediție epuizantă în China, de unde aduce Rusiei un tratat care o va face stăpână a unui uriaș teritoriu chinezesc, drept mulțumire că a făcut pe negociatorul între puterile occidentale venite să ocupe China și împăratul speriat că Orașul Interzis va fi asediat. În stufoșul arbore genealogic al lui Ignatieff se află și un ambasador în Imperiul Otoman, din perioada războiului ruso-turc, de pe urma căruia România va deveni țară de sine stătătoare, va apărea Bulgaria, iar Basarabia va fi rechiziționată de ruși. Ambasadorul țarului, în timpul unei negocieri cu reprezentantul Angliei, nu ezită să schimbe pe neobservate granițele pe hartă astfel încât Măicuța Rusia să obțină un bonus teritorial. Când englezul remarcă modificările hoțeste pe

hartă ale rusului, înaintașul lui Ignatieff îl elogiază netulburat, că nu-i scapă nimic.

În lumea diplomatică, ambasadorul țarului are reputația de panglicar simpatic, dar și de spion cu o rețea de mii de informatori din țările aflate sub control otoman. Când însă ambasadorul îi cere țarului să cucerească și Istanbulul, dacă tot are drum liber până acolo, pică în dizgrație și e trimis la moșie, fiindcă oamenii din jurul țarului se tem că asta ar putea stârni un război cu Anglia, dar vor și să scape de un concurent incomod. Ignatieff se abține să se joace de-a cum ar fi fost istoria dacă rubedenia lui ar fi avut câștig de cauză și nici nu-l penalizează pe ambasador pentru ticăloșiile lui diplomatice. Asta explică de ce

istoricul din el a anunțat în primele pagini ale cărții că se retrage din scrierea ei și că singurul responsabil pentru această cronică de familie e canadianul cu același nume, cu rădăcini rusești, care ia locul ignatievilor memorialiști, fără șansă de a fi publicați în Occident.

Cumplita ironie a acestei cărți și a istoriei înseși e că e scrisă de un Ignatiev care nu știe nici o boabă de rusește, dar care va fi premiat și tradus pentru *Albumul rusesc*, în timp ce conții și miniștrii din familia lui de exilați, a căror ultimă avere a fost amintirea trecutului, au rămas niște iluștri necunoscuți.

Michael Ignatieff, *Albumul rusesc. Povestea unei familii aristocratice*, traducere de Ioana Aneci, colecția „Eseuri și confesiuni”, Editura Polirom 2014

Marius Daniel Popescu – *Culorile rândunicii*

„Suplimentul de cultură“ publică în avanpremieră un fragment din volumul de proză *Culorile rândunicii* de Marius Daniel Popescu, care va apărea în curând în colecția „Biblioteca Polirom. Seria Actual“, în traducerea din limba franceză a Simonei Modreanu.

– Fragment –

Ești așezat în fața calculatorului tău deschis și privești pe ecran mesajele electronice pe care le-ai primit, faci să alunece mouse-ul calculatorului pe mousepad, deplasezi cursorul pe ecran, îl pui pe mesajul care are drept titlu „19 motive“, dai clic cu arătătorul drept pe butonul din stânga al mouse-ului, vezi afișându-se mesajul și îl citești:

„19 motive pentru a rămâne în țară

1. Pentru că țara o poți părăsi oricând... Nimeni nu te ține cu forța în țară.

2. Pentru că în țară toți sunt gata să împartă cu tine tot ce au: cântecele idioate pe care le ascultă cu volumul dat la maximum în mașina lor, viroza în mijloacele de transport în comun și femeile lor care stau acasă.

3. Pentru că în țară un marinar a devenit președinte. Imaginează-ți unde poți ajunge dacă ești pompier sau mecanic auto.

4. Pentru că numai în țara noastră există mai multe jeepuri

decât milionari și mai mulți milionari decât întreprinderi.

5. Pentru că numai la noi pare firesc să primești fără să oferi nimic în schimb.

6. Pentru că țara noastră e singura în care, dacă nu faci altceva decât să te uiți la cei care muncesc, primești o primă de spectator numită «indemnizație de conducere».

7. Pentru că numai la noi poți profita zilnic de o ospitalitate nelimitată, de exemplu în traficul urban, unde ți-e dat să auzi sute de injurături.

8. Pentru că suntem singurul popor din lume la care apelativul «hote!» este o formulă de tandrețe.

9. Pentru că numai la noi îi poți vorbi de rău pe unguri, pe bulgari, pe evrei și pe locuitorii din fiecare regiune a țării, și asta să fie considerat amuzant.

10. Pentru că ne lăudăm cu cea mai bună șorma, deși la noi nu există decât o foarte mică minoritate de cetățeni de origine arabă.

11. Pentru că doar la noi o femeie poate fi poreclită Miss Sensual fără a fi neapărat o actriță de filme porno.

12. Pentru că avem mult mai multe Silicon Valley decât americanii; dar ale noastre nu se află între dealuri înalte ca în California, ci în sânii unei singure femei din guvern.

13. Pentru că la noi poți obține carnetul de conducere fără să dai nici un examen.

14. Pentru că numai în țara noastră se poate organiza Campionatul Mondial de 3000 km slalom cu obstacole: căruțe, gropi, câini vagabonzi înfometati, bețiți.

15. Pentru că la noi zăpada este considerată sfântă doar fiindcă vine din cer; odată ce a căzut pe drumuri, nimeni nu mai îndrăznește să se atingă de ea.

16. Pentru că la noi ziua de lucru începe cu o pauză.

17. Pentru că suntem atât de legați de noțiunea de politețe, încât ne e greu să ne dăm și un simplu «bună ziua!».

18. Pentru că numai la noi se cumpără parfumuri după nume și nu după miros.

19. Pentru că atunci când toate locurile din Infern vor fi ocupate, țara noastră va deveni o destinație de substituție pentru acesta; cei care vor rămâne în țara noastră vor fi scutiți de cheltuielile de transport în Infern“.

Ai trăit căderea partidului unic în țara ta, la începutul evenimentelor care aveau să marcheze sfârșitul dictaturii erai în reședință de județ unde trăiau mama ta și tatăl tău vitreg, stăteai la ei trei săptămâni, ascultai radioul și programul obișnuit s-a întrerupt brusc; oamenii știau că în anumite orașe din țară aveau loc revolte, miliția și armata partidului unic primiseră ordin să înăbușe rapid rebeliunea contestatarilor care manifestau în stradă sau în fața bisericilor, *Zidul Berlinului* căzuse de puțină vreme.

Când radioul mamei tale a încetat să emită ai crezut că e o pană de curent, ai continuat să citești o carte de poeme scrise de un american, te gândeai la personajele pe care autorul le aducea în textele sale, povestea viața mai multor persoane și încheia fiecare poem descriind moartea fiecăreia; după câteva minute, radioul și-a regăsit suflul și a continuat programul cu muzică clasică; ai închis cartea și ai pus-o pe noptieră, te gândeai la moartea posibilă a partidului unic, știai că rușii voiau să plece din Germania de Est; o voce masculină a întrerupt muzica, acea voce a spus că dictatorul și soția lui au fugit, acel om spunea că în țară a început *Revoluția*. Era cu câteva zile înainte de Crăciun, te-ai ridicat din pat, ți-ai pus ghețele, ți-ai luat cojocul îmblănit și ai ieșit din apartamentul mamei tale, voiai să vezi ce fac oamenii în oraș după vestea uluitoare transmisă la radio; era după-amiază și era puțină lume pe stradă, vedeai

bărbați și femeile care deschideau ferestrele și se uitau în stradă, unii ieșeau din blocurile lor și strigau „s-a terminat!“, mergeai spre primăria orașului, în fața intrărilor în clădiri se formau grupuri mici de oameni; te-ai alăturat unui grup de cinci bărbați care se îndreptau spre sediul miliției partidului unic, ați ajuns în câteva minute în fața postului de gardă și a barierei vopsite în roșu și alb, ați găsit acolo vreo treizeci de oameni care scandau „Jos dictatorul!“; un ofițer din miliția partidului unic, îmbrăcat în uniformă, cu pistol la centură și o panglică tricoloră în jurul brațului stâng, ținea piept manifestanților; te-ai amestecat în mulțime, te-ai dus spre primul rând, înțelegeai că trăiești momente importante, nu știai că partidul unic avea să dea naștere unei noi forme de partid unic; ofițerul din miliția partidului unic v-a spus să vă întoarceți acasă, i-a asigurat pe manifestanți că miliția și armata partidului unic erau alături de popor și împotriva dictatorului fugit, oamenii s-au

împrăștiat prin oraș, tu te-ai dus la gară, ai luat primul tren spre orașul bunicului tău dinspre tată, la cincizeci de kilometri distanță.

Era o atmosferă specială în vagonul de cale ferată, oamenii vorbeau mai tare decât de obicei, toți discutați despre căderea regimului aflat la putere de peste patruzeci de ani; îi ascultai și te gândeai la imensa schimbare pe care o trăia țara, știai că o dictatură nu cade ușor, erai conștient că mulți dintre concetățenii tăi lucrau pentru poliția secretă a partidului unic, trăiai în țara informatorilor partidului unic.

Ai ajuns la bunicul tău spre seară și i-ai spus ce se întâmplă în țară, el avea nouăzeci și unu de ani și trăia singur într-o garsonieră a partidului unic, ți-a spus că e bucuros să afle că țara avea să se schimbe, ți-a dat să mănânci brânză, salam și pâine; ai mâncat în tăcere sub privirea bunicului, era noapte și, în clipa în care i-ai mulțumit pentru masă, ți-a spus „acum du-te! trebuie să faci ce ai de făcut, du-te la acea *Casă a Studenților* unde mi-ai spus că vrei să te duci!“.

AUTORUL

Marius Daniel Popescu s-a născut la Craiova, în 1963. A făcut parte din Grupul de la Brașov, alături de Alexandru Mușina, Andrei Bodi, Marius Oprea, Caius Dobrescu și Simona Popescu. În 1990, se îndrăgostește de o elvețiancă aflată în vizită în România și emigrează în Elveția; cinci ani mai târziu, publică primul volum de poeme, scris direct în limba franceză: *4 x 4, poeme cu tracțiune integrală*. În anul 2004 devine directorul ziarului *le persil (pătrunjelul)*. Debutul în proză cu romanul *Simfonia lupului* îi aduce și prima distincție literară, Premiul Robert Walser, în 2008.

CARTEA

După succesul romanului său de debut, *Simfonia lupului*, Marius Daniel Popescu revine în *Culorile rândunicii* (Premiul Federal pentru Literatură, 2012; Prix de l'Inaperçu, 2012; premiul special al juriului în cadrul Grand Prix Littéraire du Web, 2012) la tematica și stilul care l-au consacrat ca prozator. Naratiune contrapunctică și fragmentară cu accente autobiografice, *Culorile rândunicii* este construit ca un puzzle identitar alcătuit din locuri, oameni, gesturi și povești, în care România și Elveția apar, simultan, ca „țara de aici“ și „țara de acolo“.

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE LITERATURĂ DE LA TIMIȘOARA, EDIȚIA 2014

Lecturi publice în premieră absolută

Ediția din acest an a Festivalului Internațional de Literatură de la Timișoara „La Vest de Est/ La Est de Vest“, ce va avea loc în perioada 22-24 octombrie, va prilejui publicului timișorean nu doar întâlnirea cu nume de primă mărime ale literaturii contemporane, ci și o serie de lecturi publice în premieră absolută.

Jean Mattern, un scriitor de o rară sensibilitate și un editor respectat în întreaga lume, ale cărui origini se pierd în Banatul anilor postbelici, va citi, în premieră absolută la Timișoara, din cel mai recent roman al său: *Septembre*. Cartea se află în pregătire la prestigioasa editură Gallimard, publicarea ei fiind plănuită pentru luna ianuarie 2015; fragmentul în limba română este tradus din limba franceză pentru FILTM 3 de Anca Băicoianu, cea care a semnat și traducerea în limba română a romanului *Lapte și miere* al aceluiași autor.

Și scriitorul Mircea Mihăieș va citi, în prima seară a FILTM, un fragment dintr-o scriere inedită: este vorba despre volumul *Corpuri*

de litere, a cărui coautoare este Adriana Babeți.

O lectură în premieră absolută va susține și prozatorul Filip Florian – din fragmentul scris pentru *Halebarde Halebarde*, cartea neterminată a lui José Saramago, laureatul Premiului Nobel pentru Literatură pe anul 1998. Filip Florian alături de scriitorul italian Roberto Saviano au imaginat finalul romanului, pentru ediția în limba română. Cartea, incluzând și ilustrații de Günter Grass, se află în pregătire la Editura Polirom.

Cu siguranță, una dintre cele mai așteptate lecturi publice din cadrul ediției din acest an a festivalului este cea a lui László Krasznahorkai (Ungaria), unul dintre

cei mai apreciați prozatori europeni ai momentului. Acesta va citi din *Satantango*, cartea care l-a propulsat în galeria numelor ilustre ale literaturii maghiare de astăzi, a cărei ediție în limba română – cea mai bună traducere a anului 2013 la Gala Industriei de Carte din România – a apărut la Editura Curtea Veche, în traducerea Anamariei Pop.

Și întâlnirea cititorilor cu Paul Bailey, cunoscut prozator și critic literar britanic, iremediabil îndrăgostit de România, constituie unul dintre momentele extrem de așteptate de către cititorii timișoreni. Paul Bailey va citi un fragment din romanul *Băiatul prințului*, cel mai recent roman al său apărut în limba română (Polirom, 2014), în traducerea lui Marius Chivu, căruia îi este dedicată cartea.

Prozatorul elvețian Cătălin Dorian Florescu, născut la Timișoara, este, cu certitudine, unul dintre scriitorii extrem de îndrăgiți de cititorii timișoreni. La ediția din

acest an a FILTM, Cătălin Dorian Florescu va citi din romanul *Jacob se hotărăște să iubească*, distins cu Swiss Book Prize – cea mai bună carte a anului 2011 în Elveția; ediția în limba română: apărută la Editura Polirom, în traducerea Marianeii Bărbulescu.

Lista invitațiilor la ediția din acest an a FILTM include numele a trei prozatoare ale căror cărți nu au fost încă traduse în limba română, scriitoare pe care, cu siguranță, cititorii timișoreni așteaptă să le cunoască: Dasa Drndić (Croatia) – una dintre cele mai puternice voci feminine ale literaturii din fostul spațiu iugoslav, Ornela Vorpsi – stabilită din 1997 la Paris și cunoscută deopotrivă ca scriitoare și artist vizual și Noemi Kiss (Ungaria) – unul dintre cele mai promițătoare nume din literatura maghiară contemporană și o apreciată cercetătoare literară, specializată în opera lui Paul Celan.

La FILTM va citi un fragment inedit și Bogdan Munteanu,

reprezentant de marcă al noii generații de scriitori. Lectura pe care o va susține tânărul scriitor este din volumul de proză scurtă *Ai uitat să râzi*, aflat în manuscris.

Florin Lăzărescu și Radu Pavel Gheo, prozatori consacrați, apreciați deopotrivă de critici și cititori, sunt doi dintre scriitorii români din noua generație pe care iubitorii de literatură din orașul de pe Bega vor avea bucuria să îi reîntâlnească. Florin Lăzărescu va citi din cel mai recent roman al său, *Amorțire*, o carte pentru care prozatorul ieșean a semnat recent cu una dintre cele mai importante edituri din China, People's Literature Publishing House Co., Ltd. (Beijing). Radu Pavel Gheo va citi, de asemenea, din cel mai recent roman al său, *Noapte bună, copii!*, carte recompensată cu Premiul Național de Proză al „Ziarului de Iași“, ediția 2011, Premiul pentru Proză al USR pe anul 2010 – Filiala Timișoara și Premiul „Romanul anului 2010“, acordat de revista „Tiuk!“.

Timpuri noi

Daniel Cristea-Enache

Cu și fără cenzură

Dacă publicul nostru din generațiile mai vârstnice se arată, adesea, șocat de cum scriu „tinerii de azi“, publicul tânăr și foarte tânăr este uimit de cum scriau, în comunism, autorii considerați canonici ai literaturii române. Dincolo de falia tradițională între generații, e aici ceva ce ar trebui luat în considerare atât de publicul „vechi“, cât și de cel „nou“. Cenzura.

Ea a fost unul dintre instrumentele cu care s-au realizat, odată cu instalarea socialismului real, ideologizarea literaturii române și transformarea ei într-o anexă și o vitrină a regimului. Un instrument de gratificare (premiu de Stat, tiraje uriașe, reeditări în colecții de masă, alte avantaje consistente pentru propagandiștii regimului) a fost

dublat printr-un instrument de coerciție. Iar instrumentele au fost utilizate alternativ și, uneori, concomitent, atât în „obsedantul deceniu“ al lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, cât și în epoca de după dezgheț, începută odată cu aplicarea modelului nord-coreean de către Nicolae Ceaușescu.

Din nefericire, deși puțini scriitori români valoroși s-au lăsat *cumpărați* de regim, toți au fost obligați să accepte cenzura, pentru a fi publicați. Într-un sistem etatist și într-un regim totalitar, când toate publicațiile și cărțile apar exclusiv cu avizul autorităților, a publica înseamnă a accepta presiunile, indicațiile, intervențiile cenzorilor pe textul propriu. Când, formal, cenzura a fost desființată în Republica Socialistă România, a fost vorba de fapt de o

„relocare“ a ei, dinspre Centru spre circumferința cercului editorial. Era obligația redactorilor și editorilor să cenzureze textele și manuscrisele pe care urmau să le publice – iar pentru lipsă de „vigilență“ partinică, ei răspundeau cu funcția și postul lor. Ceva mai pervers și mai oribil decât a face dintr-un redactor de revistă sau de editură cenzorul cărților colegilor săi, scriitorii, e greu de imaginat. Până și imaginația lui Orwell e săracă, prin comparație cu realitățile *Epocii de Aur*.

Dar acesta este fundalul socio-cultural și contextul istoric la care se cuvine să raportăm experiențele literare ale scriitorilor noștri manifestați înainte de 1990. Ei au început să recurgă tot mai frecvent la parable și alegorii, la un stil aluziv, încărcat, sofisticat, mai greu decriptabil, cu mai multe straturi și nivele de înțelegere. Între *Sara* de Ștefan Agopian și *Moromeții*, I, de Marin Preda este o diferență structurală de scriitură.

Transparența, tranzitivitatea, limpiditatea, „clasicitatea“ prozei noastre nu mai puteau fi alese de

scriitorii români decât cu riscul de a-și vedea măcelărite manuscrisele scrise astfel. Pentru că nu poți fi scriitor realist dacă nu vezi realitatea încojurătoare, iar dacă această realitate a regimului ceaușist este una mizerabilă, nu poți scrie despre ea ca atare, fără să-i alertezi pe decidenții asupra manuscriselor tale. Cercul sumbru-vicios a putut fi spart tocmai prin refugiul prozatorului român într-un tip de proză etajată, stratificată, multiplu codată, pe care cititorul s-o parcurgă atent la toate implicațiile, iar cenzorul mai omenos să pară că nu o înțelege. Acest tip de proză, de un mare rafinament artistic, a rafinat și gustul publicului nostru „vechi“, pentru care Nicolae Breban și George Bălăiță, Ștefan Bănuțescu și Octavian Paler, D.R. Popescu și Ștefan Agopian se numără – pe drept cuvânt – printre autorii canonici.

E dificil însă pentru acest public rafinat, semănând cu literatura înaltă și stratificată pe care a asimilat-o, să accepte proza mai tânără de azi, în care funcția tranzitivă a limbajului și a literaturii a fost recuperată,

întrucât nu mai există cenzură și raportarea la ea. E greu să accepți că lucrurile, în literatură, pot fi spuse și altfel decât prin monologuri de treizeci de pagini, digresiuni în digresiuni și referințe la referințe la referințe. Simetric, pentru fanii prozei tinere este greu de acceptat că literatura înseamnă și altceva decât „hai să te fut“, „mă pișam pe mine de la zece beri“ și alte asemenea exemple de tranzitivitate și denotație. Într-o reprezentare puțin îngroșată, din motive didactice – dacă o proză stufoasă și atât de alegorizată încât nimeni nu mai înțelege nimic pare scrisă de un autor ce nu mai cunoaște limba română actuală, o proză de mare simplitate, cu „fuck“ și „suck“, pare scrisă de un autor care încă nu a învățat limba română. Este cazul Claudiei Golea.

Ce a însemnat cenzura pentru scriitorii noștri s-a tot discutat, analizat, dezbătut, problematizat. Ce înseamnă lipsa oricărei cenzuri se vede cu ochiul liber, pe forumurile ziarelor, pline de *nickname*-uri, și în paginile unor „cărți“ (dar ce mai contează ghilimelele?) cu succes la vânzări.

James Bond preferă franțuzoaicele

Léa Seydoux, actrița din *La Vie d'Adèle*, a fost distribuită în ultimul film din seria *James Bond*, alături de Daniel Craig, Ralph Fiennes și Naomie Harris. Cotidianul britanic „The Daily Mail” susține că Seydoux, care a primit un premiu de interpretare la Cannes, va juca în film rolul unei femei fatale, însă nimeni nu știe sigur dacă ea va fi inamica sau aliata agentului 007.

Asta fiindcă în cele câteva decenii de muncă în slujba Majestății Sale, cel mai celebru spion din istoria filmului a dovedit – prin nu mai puțin de nouă James Bond Girls – că are o preferință aparte pentru franțuzoaice. Numai că rolul acestora în aventurile lui Bond a evoluat de-a lungul vremii, de la „domnișoare în pericol” la seducătoare periculoase.

În 1965, pentru cel de-al patrulea film din serie, *Thunderball*, regizorul Terence Young o alege pe Claudine Auger, fosta Miss France Monde, pentru a juca rolul lui Domino, partenera lui Bond. Rolul ei

în film este cel de victimă ce trebuie să fie salvată din ghearele eroului negativ.

Un deceniu mai târziu, în 1979, o altă franțuzoaică este selectată în seria *James Bond*. De data aceasta este vorba despre Corinne Cléry, care se lansase cu doar patru ani înainte, într-o capodoperă mai mică a cinema-ului erotic, *Histoire d'O*, realizată de Just Jaekin. Un rol secundar în *James Bond: Moonraker* – Cléry este pilotul eroului negativ care se îndrăgostește de spionul britanic și își pierde viața după ce își trădează patronul pentru el. De remarcat că eroul negativ, un industriaș care vrea să distrugă lumea, este jucat și el de un francez, cunoscutul Michael Lonsdale (*Ziua Sacalului*).

Doi ani mai târziu, în 1981, o altă franțuzoaică intră în serie, de data aceasta într-un rol mult mai important, căci actrița Carole Bouquet va fi aici partenera lui Bond, aliată cu agentul 007 pentru a-și răzbuna părinții. Bouquet este o actriță foarte importantă față de Cléry sau Claudine Auger. Înainte de aventura ei *Bond*, *For Your Eyes Only*, Bouquet jucase în *Cet obscur objet du désir* (1977), ultimul film al marelui suprarealist Luis Buñuel. După *Bond*, în 1989, a luat premiul Cesar pentru rolul

Pierce Brosnan și Sophie Marceau

din *Trop belle pour toi*, după ce fusese nominalizată la alt Cesar pentru *Rive droite, rive gauche* (1984).

Între timp, James Bond face o pauză lungă de franțuzoaice. Până în 1989 când, jucat de Pierce Brosnan, își oferă o mare vedetă: Sophie Marceau, în *The World Is Not Enough*. Numai că Marceau nu este o altă Bond Girl, ci este dușmana celebrului agent, aliată cu „maleficul” principal, jucat de Robert Carley.

Un alt Bond – Daniel Craig, o altă franțuzoaică. Pentru „reboot”-ul întregii serii, *Casino Royale* (2006), Bond va cădea sub farmecul lui Vesper Lynd, o frumusețe fatală interpretată de Eva Green. Fică a unei actrițe franceze populare în anii '70 (Marlene Jobert), Green se făcuse remarcată înainte de *Bond* în controversatul *The Dreamers* al lui Bernardo Bertolucci, iar în 2005 fusese aleasă de Ridley Scott pentru rolul reginei Ierusalimului, Sibylla, în *Kingdom of Heaven*. Odată cu rolul lui Vesper – agentul dublu de care Bond se va îndrăgosti –, Green a devenit o vedetă foarte curtată la Hollywood.

Anul acesta ea a apărut în rolurile principale din *300: Rise of an Empire*, *Sin City: A Dame to Kill For* și în laudatul serial *Penny Dreadful*.

De remarcat că, pe lângă partitura de iubită pierdută a lui Bond, Vesper deține un rol important în mitologia personajului. Scriitorul Ian Fleming a creat o rețetă de cocktail numit „Vesper Martini”, foarte populară după lansarea romanului *Casino Royale* (1953) și care a stat la baza celebrei fraze „shaken, not stirred”.

De asemenea, Vesper Lynd a mai fost interpretată înainte de elvețiana Ursula Andress, în parodia *Casino Royale* (1967, când Bond era jucat de David Niven). Andress a fost prima James Bond Girl, Honey Rider, în primul film din serie, *Dr. No* (1962), care i-a adus un Glob de Aur.

Pentru prima dată, Bond Girl este o blondă

Revenind în timpurile noastre, în următorul *Bond* de după *Casino Royale*, *Quantum of Solace*, Daniel Craig face echipă cu Olga Kurylenko,

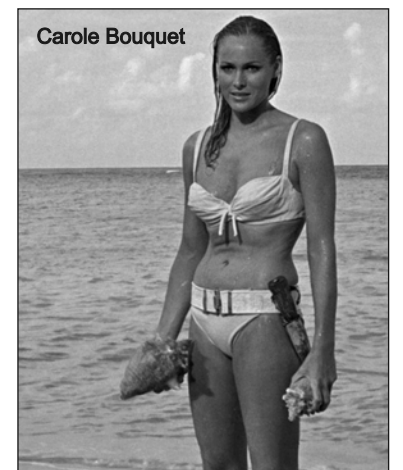
actriță născută în Ucraina, dar relocalată în Hexagon și, prin urmare, revendicată „ca franțuzoaică” de revista „Les Inrocks”. La fel ca predecesoarea ei, Carole Bouquet, Olga Kurylenko joacă rolul unei femei care se aliază cu 007 pentru a-și răzbuna părinții și este – subliniază „Les Inrocks” – singura James Bond Girl din Franța care nu s-a culcat, în film, cu agentul 007. De asemenea, personajul negativ este jucat de un francez, actorul Mathieu Amalric.

O altă franțuzoaică apare și în cel de al treilea *Bond* cu Daniel Craig, *Skyfall* (2012). Bérénice Marlohe, actriță de origine sino-cambodgiană, o interpretează aici pe Séverine, amanta atât a lui Bond, cât și a eroului negativ.

În această listă destul de consistentă, Léa Seydoux, cea de a opta Bond Girl din Franța, va fi prima blondă. Și, fiindcă nu se știe dacă va fi inamica lui Bond, e bine de amintit că, în *Misiune Imposibilă 4*, ea a jucat rolul unei periculoase asazine de care Tom Cruise a scăpat cu mare greutate.

Léa Seydoux

Carole Bouquet

ORCHESTRA NAȚIONALĂ RADIO

Biletul sunt disponibile pe bilet.ro, în oficiile Repet, Română și Magazinele Immedios serminalizate Bilet.ro în Magazinele Germanos și la Casa de bilete a Sălii Radio

CONCERT DEDICAT ZILEI RADIOULUI

Vineri, 31 octombrie ora 19.00 Sala Radio

Dirijor: TIBERIU SOARE

Solist: HORIA MIHAIL pian

M. JORA:
Suita Priveliști moldovenești

E. GRIEG:
Concertul în la minor pentru pian și orchestră, op. 16

L. VAN BEETHOVEN:
Simfonia a III-a în mi bemol major op. 55 - Eroica

parteneri

parteneri media

Patrick Modiano în cinci cărți

Patrick Modiano a devenit cel mai nou laureat al Nobelului pentru literatură, urmând astfel canadiencei Alice Munro și lui J.M.G Le Clézio, ultimul francez care a primit prestigiosul premiu în 2008, scrie presa din Hexagon.

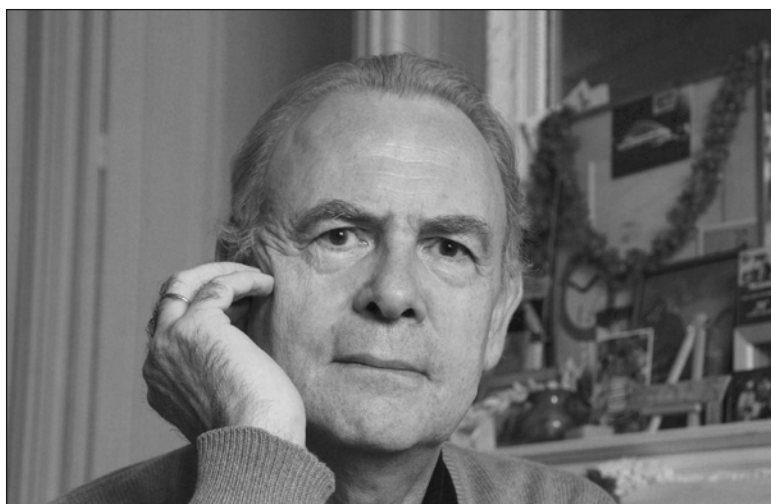
Modiano este unul dintre autorii francezi cei mai cunoscuți în lume. A mai fost recompensat până acum cu un Mare Premiu pentru roman de către Academia Franceză în 1972, pentru *Les Boulevards de ceinture*, și cu un Goncourt în 1978, pentru *Rue des boutiques obscures*.

Cu ocazia acestui Nobel, „Le Figaro” a ajuns la concluzia că Modiano este fie prea puțin cunoscut, fie lumea ar trebui să facă din nou cunoștință cu el, astfel că a redactat o listă a „celor cinci cărți de Patrick Modiano care trebuie citite”.

Modiano, scrie „Le Figaro”, este autorul unei opere dense atât în romane, cât și în scenarii. A scris, de asemenea, versuri pentru Françoise Hardy și Régine. Iată cele cinci cărți ale sale care trebuie neapărat citite:

– *La Place de l'étoile* (1968): „Este primul lui roman și este atipic. O poveste nebună, aproape parodică. Este o carte compusă ca o poveste autobiografică a unui evreu antisemit care crede că întreaga lume are ceva cu el”.

– *Rue des Boutiques Obscures*

(1978): povestea lui Guy Roland, un detectiv care, o vreme, și-a pierdut memoria și a primit o falsă identitate. El pleacă în căutarea propriului său trecut, ceea ce îl conduce în lumea emigrației ruse.

– *Dora Bruder* (1997): pornind de la un mic anunț dintr-un ziar din 1941 despre fuga unei tinere, naratorul încearcă să dea de urma acestei adolescente, decenii mai târziu.

– *Un pedigree* (2005): fără îndoială cartea cea mai autobiografică

a lui Modiano, care încearcă să-și amintească tinerețea lui până în momentul publicării primului său roman, la vârsta de 22 de ani.

– *Lacombe Lucien* (1974): este scenariul filmului lui Louis Malle, scris în colaborare cu celebrul regizor. Este o carte importantă din două motive: arată munca de scenarist a lui Modiano și faptul că scriitorul, chiar atunci când atacă alte registre, rămâne obsedat de subiectele lui predilecte și de tulburările epocii.

Star Wars Uncut: versiunea făcută de fani

Pe canalul YouTube oficial al studiourilor Lucasfilm, 480 de fani ai *Războiului stelelor* au realizat propria lor versiune a filmului *Imperiul contraatacă*, creat de Irvin Kershner în 1980. Acest proiect, numit *Star Wars Uncut*, își propune să ofere fanilor posibilitatea de a recrea celebra saga prin propriile lor mijloace. Proiectul a fost lansat în 2009, la inițiativa lui Casey Pugh, un programator specializat în dezvoltarea de aplicații pentru internet, în vârstă de 30 de ani. Ce propune acest film? Toate scenele din *Imperiul contraatacă* realizate cu decupaje, colaje, plastilină, actori amatori, un Yoda jucat de un copil sau un R2D2 înlocuit cu o pubelă. Filmul poate fi văzut la adresa: www.youtube.com/watch?v=GjsFAZWnA00.

Bono: scuze pentru distribuirea gratuită a ultimului album

Într-un interviu pentru Facebook, Bono a trebuit să își ceară iertare după ce ultimul album U2 – într-un scenariu de marketing pus la cale împreună cu Apple – a fost adăugat automat și gratuit în librăriile muzicale ale utilizatorilor serviciului iTunes. Cele 11 piese ale discului *Songs of Innocence* s-au descărcat automat pentru toți utilizatorii și, deși aveau astfel oportunitatea de a asculta gratis noul disc al celebrei formații, majoritatea acestora au fost deranjați. Albumul a devenit astfel, luna trecută, disponibil pentru 500 de milioane de utilizatori din 119 țări. „E chiar nepolitic”, i-a spus un utilizator Facebook lui Bono. „Ups, îmi cer scuze”, a replicat cântărețul. „Am avut ideea asta frumoasă și cred că ne-am lăsat luați de val. Artiștii sunt înclinați spre astfel de gesturi.”

Pagini realizate de Dragoș Cojocaru

Doamna Clooney și „marmurele grecești”

Proaspăta doamnă George Clooney, avocata Amal Alamuddin, a purtat discuții cu primul ministru al Greciei, Antonis Samaras, ca parte a unei campanii ce are ca scop recuperarea sculpturilor luate din templul Parthenon.

Aceste sculpturi ce datează din secolul al V-lea î.e.n. sunt păstrate la British Museum, în Londra, și sunt cunoscute sub denumirea de „marmurele lui Elgin”, după numele lordului care le-a adus în Anglia, în 1811. Frizele și restul sculpturilor care împodobeau templul Parthenon sunt astăzi împărțite între Atena și Londra.

În 2009, grecii au inaugurat Muzeul Acropole și vor să expună acolo toate „marmurele” care au supraviețuit. Pentru a le recupera pe cele din Anglia, guvernul elen a angajat firma la care lucrează Amal Alamuddin. Ei pretind că obiectele au fost luate ilegal din Grecia, dar atât British Museum, cât și guvernul britanic nu sunt de acord.

Sir John Boardman, expert arheolog de la Oxford, a avertizat recent că returnarea acestor obiecte de artă ar reprezenta un „precedent înfrigorant” și ar afecta foarte multe muzee din lume.

e-BOOK-uri
POLIROM
și CARTEA ROMÂNEASCĂ

945
de titluri
disponibile

www.polirom.ro

Proiect realizat în colaborare cu

**Suplimentul
DE CULTURĂ**

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Senior editor:
Lucian Dan Teodorovici

Redactor-șef:
George Onofrei

Redactor-șef adjuncț:
Anca Baraboi

Tehnoredactare:
Adina Ciocoiu

Rubrici permanente:

Bobî (Fără zahăr), Dragoș Cojocaru, Daniel Cristea-Enache, Florin Ghețau, Radu Pavel Gheo, Florin Lăzărescu, Luiza Vasiliu.

Carte:

Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu, Codrin Liviu Cuțitaru, Daniel Cristea-Enache, Florin Iorga, Florin Irimia.

Muzică: Victor Eskenasy, Dumitru Ungureanu.

Film: Iulia Blaga. Teatru: Oltița Cîntec.

Caricatură:
Lucian Amarii (Jup).

Grafică:
Ion Barbu.

TV:

[Alex Savitescu](#)

Actualitate:

Robert Bălan, R. Chiruță, Georget Costiță, Veronica D. Niculescu, Ioan Stoleru, Elena Vlădăreanu

Publicitate: tel. 0232/ 252294

Distribuție: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

„Suplimentul de cultură” este tipărit cu sprijinul Adevărul Holding

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA

Luiza Vasiliu

Trăsură

(A se păstra în minte atunci când mai mergeți cu taxiul:)

„Nimic nu e atât de variat și de predispus la atâtea vicisitudini decât viața unui vizitru de trăsură; ba plătit generos de nașul unui copil pe care îl conduc la biserică, ba prins de un elegant care, după ce m-a făcut să alerg prin cartiere opuse, mă oprește la intrarea într-un pasaj; blestemând vremea frumoasă, rugându-mă să plouă, suflând ca să-mi încălzesc degetele sau doborât de căldură, astăzi cu ditamai buchetul de cununie la butonieră, mâine urmând la pas un cortegiu funerar, conducând din cabaret în cabaret senatori cu pălăria împodobită de pene, care cântă din toți plămâni, în orice stare s-ar afla, sau arlechini triști sau preocupate grosolane care, de la înălțimea trăsurii mele, fac trecătorii să roșească; ducând spre casa Domnului persoane grave și pioase, sau la bal cinci ori șase amețiți care trebuie să pună toți bani ca să-mi plătească pentru cursă; având de-a face cu buna și reaua companie, și prieten cu toată lumea, în afară de jandarmi, cu care mă cert la toate sărbătorile publice, și frecvent în fiecare seară la ieșirea de la spectacol, având în vedere că micii nobilimi nu îi este permis să se urce în trăsură decât după ce marea nobilime a ajuns deja acasă; iată cum se desfășoară existența mea pe străzile din Paris. (...)”

Vanitatea a fost pentru mine lucrul cel mai amuzant. În cazul celor mari, atâtea prejudecăți îi scuză! Dar, la cei mici, își păstrează întreg ridicolul, care dă naștere dorinței de a străluci cu insuficiență de mijloace și felul de a fi al originalilor. Vin de la Longchamp, unde dusesem un mic burgez, pe soția, sora lui și cele trei fete. Hazardul ne-a pus multă vreme în urma strălucitorului echipaj al unui ambasador. Spectatorii ne-au umplut de huiduieli, în ciuda plăcuței cu care îmi acoperisem ecusonul. Am avut malițiozitatea de a-i încuraja cu gestul și vorba: *Fluierați, prietenii mei: ridicolul e pradă bună la francezi.*“

(Joseph Marie-Pain, *Nouveaux tableaux de Paris ou observations sur les mœurs et usages des parisiens au commencement du XIXe siècle/ Noi tablouri din Paris sau observații asupra moravurilor și obiceiurilor parizienilor la începutul secolului 19, 1828*)

ISSN 1584-8272

Ce era, totuși, de demonstrat în *Quod Erat Demonstrandum*?

...te întrebi după ce se trage cortina peste povestea celor doi matematicieni din România anului 1984, a securistului care le influențează destinele, a părinților care rup ciorapi ca să lege borcanele și a soților care au fugit „dincolo” și care, deși trimit „chemare” și fac greva foamei, sunt absenți din griul cotidian.

Asta mă întreb acum, post factum, pentru că am fost absorbită de lumea creată de imaginea lui Vivi Drăgan Vasile, scenografia lui Cristian Niculescu și costumele Svetlanei Mihăilescu, aproape ignorând povestea. Cumva, întreg filmul, cadru cu cadru și cu tot cu actori în ele, funcționează ca un muzeu vibrant al comunismului, lucru pe care și-l asumă cu riscul de a deveni încărcat cu prea multe detalii semnificative. Atelierele de remaiat ciorapi; mașina de scris pentru care trebuie acte de la Miliție; zahărul care se ține în cutii de ness Amigo; portretul lui Tovarășu' care lasă loc alb când e dat jos de pe perete; puloverele tricotate; biblioteca matematicianului securist, plină cu cărți cartonate, și cea a matematicianului rămas în Franța, cu cărți din colecția BPT; centrele de valorificare sticle și borcane unde se resping sticlele murdare de ulei; aparatul de diapozitive sprijinit pe o carte de Jules Verne ș.a.m.d.

Pe urmă sunt replicile care vin uneori livrate cu un fel de cartonaș

Film

Iulia Blaga

invizibil pe care scrie „Strict autentic!": „Coadă, bătaie, scandal, dar până la urmă am reușit să iau. Am stat la două cozi – una la parizer, aialtă la băcănie. Am prins și lapte, și ouă. Am văzut și banane, dar n-am mai prins. N-am mai prins, dar am văzut”; „Banane în octombrie. Ne răsfață ăștia”; „Filajul și tehnica operativă sunt sfinte”; „Chiar dacă rămâne cineva blocat în lift, bate în ușă și se aude”. Pentru cine a trăit în comunism nu sună deranjant chiar dacă vede filmul doar ca pe un „caiet de amintiri”, dar, dacă filmul ar fi fost făcut în culori, farmecul i s-ar fi risipit ca portretele eroilor de pe afiș care dau impresia că se descompun dacă suflă. Imaginea în alb-negru, care i-a fost sugerată regizorului de producătorul Velvet Moraru (cea care a produs și *Autobiografia lui Nicolae Ceaușescu*), e pentru spectatorul care a trăit comunismul un fel de madlenă.

„Practic”, Vivi Drăgan Vasile (revenit pentru prima oară, de la *Moromeții* încoace, la pelicula *ORWO alb-negru*) ne trece printr-o gaură de vierme într-o realitate paralelă unde trecutul ar putea fi încă viu. Chestie vizibilă în cadrul în care Sorin Leoveanu e filmat din spate în stația de autobuz și când ai efectiv senzația că e despărțit printr-un ecran de sticlă de lumea peste care plouă. Mai sunt și alte cadre extraordinare, nostalgice și așa,

mai metatextuale, care ar putea fi ușor luate drept imagini de epocă: plonjeul cu Daciile care stau la coadă la Peco și care, la un semnal, sunt împinse din volan de șoferi; securiștii care intră noaptea în facultatea unde predă Sorin și ale căror siluete se decupează fantomatic din penumbra coridorului; strada gri, udată de ploaie și filmată tot în plonjeu, aparatul urmărind mașina cu care Elena și Sorin se întorc de la matematicianul securist. Cu aceste imagini rămân eu din film, dar și cu interioarele geometrice și cu o mare risipă de spațiu din locurile publice (scenografia filmului e o „geografie” nouă în cinema românesc recent), dar, *last but not least*, și cu amprenta pe care eroii o lasă în film și care îi face să semene cu niște fosile de amonite pietrificate. În schimb, povestea nu mi s-a părut extraordinară. Dacă într-adevăr intenția autorului a fost doar aceea de a demonstra, cum spune Elena (Ofelia Popii), că „fiecare om nu-și vede decât propriul lui interes”, demonstrația e sumară și alegerea Elenei prea puțin justificată de bioritmul poveștii. Nu cred că aici e miza filmului, ci în felul în care topește aceste existențe mărunte și gri în cenușiul general, descoperind nu doar culoarea, ci și gustul acelor vremuri.

QED e mai bun decât *Cealaltă Irina*, debutul în lungmetraj al lui Andrei Gruzniczki, în primul rând pentru că are stil. Față de ce s-a mai făcut până acum la noi în materie de filme despre comunism (și încă nu s-au făcut suficiente cât să purgăm comunismul din noi), el

vine cu un subiect aparte – condiția intelectualului silit ori să facă pactul cu diavolul, ori să încerce să evadeze –, subiect pe care îl tratează într-o manieră stilizată și discretă. Muzica reușită a lui Pedro Negrescu se aude doar în copertele filmului, iar faptul că nu există muzică diegetică se adaugă liniștii filmului și îl face și mai mult să semene cu un vis despre trecut decât cu o denunțare a unui sistem sau al celor care l-au susținut. Poate asta vine din distanțarea în timp, dar e cert că și eseu lui Andrei Ujică ne-a resetat modul de a ne raporta la comunism, și nu doar d.p.d.v. cinematografic.

Să nu se creadă că actorii n-ar fi buni

Ofelia Popii și Sorin Leoveanu erau de departe cele mai bune alegeri, Florin Piersic Jr. face un foarte bun *contre emploi* (e un actor de cinema înnăscut), dar jocul tuturor e atât de discret de parcă regizorul i-ar fi sacrificat ca să-i topească în peisaj. Și mai sunt cei din planul secund care reușesc un personaj în două minute (Dan Tudor, Alina Berzunțeanu). Sigur, și Tora Vasilescu, și Virgil Ogășanu sau Dorian Boguță..., dar când scrii o cronică, faci tot un act de rememorare. Tot mai detașată de filmul văzut acum câteva zile, am senzația că eroii se topește tot mai mult în peisajul filmului, că se risipesc ca niște fantome, exact ca în afiș.

Deci ce era de demonstrat într-un film care nu e thriller și nu are vreo ecuație filosofică? Fiecare spectator are răspunsul lui.

câte case îmi rămân? Pfff, e greu cu tine, să știi. O să fie nevoie să ne vedem de trei ori pe săptămână. Dacă ai cinci degete la o mână și din greșeală îți tai două, cu câte rămâi? Ei, hai, nu plânge, e doar o situație ipotetică. Facem așa, ți le tai, rămân trei, da? Apoi vine repede doctorul și ți le coase la loc. Deci câte degete o să ai? Din nou cinci, da? Bravo! Dar dacă doctorul îți coase trei degete? O să ai șase, înțelegi?

Subiectul doi, înmulțirea și împărțirea. Nemaivăzute și nemaiauzite, nu? Păi ce înseamnă doi ori doi, de două ori câte doi, da? Adică doi plus doi. Si cât face, patru, înțelegi? Factorul doi înseamnă de câte ori aduni factorul unu cu el însuși. Împărțirea este într-un fel opusul înmulțirii, numai că nu se mai cheamă factori, ci deîmpărțit

și împărțitor. Împărțitorul, Mihăiță, ne zice în câte părți egale tăiem deîmpărțitul, dar nu cu cuițitul, ci cu puterea minții. De exemplu, dacă tăiem zece pe din două, obținem cinci, care se cheamă câtul. Dacă nu se împarte în părți egale, rămâne o codiță, numită rest. Ce faci, măi, dormi?

Hai și cu geometria. Ți-am cerut să desenezi un cerc, tu ce ai făcut aici? Seamănă cu un ou diform. Uite, facem un punct, care o să fie centrul. Acum înfige vârful compasului în punctul ăsta. Ai grijă! Doare tare? Stai, că aduc niște spirt. Cine te-a pus să stai cu degetul pe centrul cercului, măi? Numai puțin, să răspund la telefon. Alo, da. Acum, la ora unu? Bine, vin imediat. Mihăiță, ajunge pe azi, că trebuie să plec să prezidez ședința C.S.A.T.

Voi n-ați întrebat FĂRĂ ZAHĂR vă răspunde

Bobi

Socoteli

Măi, Mihăiță, sincer, la câtă matematică știi, nu doar că nu intri la liceu, dar mă îndoiesc că treci clasa. Uite, mă uit pe testul ăsta inițial și mă îngrozesc. Ție îți lipsesc noțiuni elementare. Dar lasă că ușor, ușor ne dăm noi pe brazdă, nu-i așa? Toți elevii care au venit la mine să-i meditez au avut rezultate bune.

La subiectul unu ți-am cerut să faci niște operații elementare de adunare și scădere, dar tu se pare

că efectiv confunzi aceste două noțiuni. Ia, hai să facem pe degete. Cinci plus cinci, da? Dacă pui laolaltă toate degetele de la mâini, câte ai? Scoate-l, dom'le, pe ăla din nas! Ne concentrăm și noi un pic? Hai, unu, doi, trei, mai departe, opt, nouă și încă unul, cât face? Bravo, zece face. Vezi că nu e greu?

Scăderea, Mihăiță, e atunci când iei ceva din ceva și rămâi cu mai puțin. De exemplu, dacă ai trei lei și îți cumperi o înghețată care costă doi lei, cu câți bani rămâi? Hai, imaginează-ți, calculează. Dacă eu am șase case și vând două,